

JUVENTUTE.

ORATIO

Habita in Comitiis

OXONIENSIBUS

A B

EDUARDO LITTLETONO,

Rhetoricae Professor,

Academie postmodum Procuratore;

Collegii Oxonum Animarum Socio.

Non solum judicant qui malignè legunt. Plin.

EONDIN:

The Newbrough ad insigne Globi denuo
D. Paul. MDCLXXXIX.

JUVENITI

O T A Y O

Hippeis id Comitum

OKONIYANABUA

AKA

БУСОРАГИЕ ОДЛЮД

Historiae Prodigiorum

Aethestis Postmodum Historiam

Cordicis Germani quatuor Sexaginta

(to) in (the) name of (the) King

TO AC FOIS A

Postea ab eo (to) (the) (name) of (the) (King)

Carissimo D. Gau. MDCLXXXIX

Illustri Scholæ WESTMONASTERIENSIS

Ubi Pueriles per annos
Elementa bonarum Literarum hausi.
Ex quâ Scholâ, (quod olim de alterâ)
Tanquam ex Equo Trojano, innumeri Heroes prodierunt.

Nobilissimo OMNIUM ANIMARUM Collegio

In celeberrimâ Academiâ Oxoniensi:
(Collegium Nobilium appellitavit Magnus ille *Grotius*:)
Ubi pro Ingenii modulo, variâ animum Doctrinâ
Per spatia Juventutis excolui.

Honoratissimæ Societati LINCOLNIENSIS Hospitii

In Inclytâ Civitate Londinensi:
Ubi Virili ac maturâ ætate, Legum Anglicarum
(Omnium reverâ quæ unquam aut usquam præstantissimatur
Studiis incubui.

Florentissimæ Insulæ BARBADIENSIS

in Oceano Americano:
(Totius Orbis feracissimæ atque amoenissimæ,
Incolis generosissimis refertissimæ:)
Ubi ætate in Senium vergente, easdem *Leges*
Judex administravi.

Hoc meum de JUVEN TUTE Opusculum
Post multos annos nunc denuò excusum;
Submisse Dico & Dedico.

W. B. L. M. A. T. E. R. V. I. S.

THESE ARE THE GATES

BY WHICH WE ENTER THE CITY

OF THE SOUL (DOTT. OF ST. JOHN)

THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT

A. M. I. R. A. D. O. M. I. C. I. A. C. C. I. A. C. C. I. A.

C. C. I. A.

THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT
(THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT)
THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT
(THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT)

H. O. L. O. L. I. S. S. U. C. I. A. N. I. C. O. F. N. I. E. N.

H. O. L. I. S. S. U. C. I. A. N. I. C. O. F. N. I. E. N.

THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT
THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT
THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT
(THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT)

B. A. R. A. D. I. E. N.

THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT
(THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT)
THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT
(THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT)

H. O. L. O. L. I. S. S. U. C. I. A. N. I. C. O. F. N. I. E. N.

THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT

THEY ARE THE GATES OF THE CITY OF THE HOLY SPIRIT

DE
JUVENTUTE.

OPIUS AGGREDIOR, Auditores ornatissimi, nec vobis utique nec mihi dissentaneum, dum Adolescentiam, apud Adolescentes, ipse adhuc Adolescens describo. Sed nec à Munere meo declinaturus videor. Dicendi Artem trado: vel ut loquar modestius, tracto. in quâ hoc Caput est, & maximè spectandum, ut Orator personam induat sibi congruentem; simulq; ad Auditorum affectus & mores orationem accommodet. Cùm igitur aliud juvenes, aliud senes, & dicentes deceat, & audientes delectet ac moveat; manifestum est, neminem perorare aptè & efficaciter posse, nisi utramque Ætatem accurate noverit.

Varias Ætatum divisiones, quæ apud Medicos, & Jurisconsultos, & Philologos occurrunt, nolo recensere. tum quia siccas disquisitiones sponte prætermitto; simul patientiæ velitræ consulens, nimirum alias fatigandæ. Rhetores, Aristotele duce, tres tantum Ætates agnoscent; juvenilem, virilem, & senilem. Ex his Adolescentianu delegi, hujuscem dissertationis materiam. Medium ætatem omittere decrevi: ut quæ nihil penè singulare in se continet; & tantum componitur ex refractis virtutibus aut vitiis utriusque Extremi. De Senectute necesse est multa dicere: non ipsius, sed Juventutis gratiâ.

nempe ut contraria contrariis clariora reddantur.

IGITUR JUVENTUS primo se loco considerandam præbet secundum Facultates animæ. Harum tres numerantur; Memoria, Judicium, Ingenium. Memoriæ pertinacem felicitatem maxime in juvenibus vigere, etiam Cicero fatetur senectutis Patronus. Nec sanè in ullam animi, vel ferè corporis partem, debilitas ingravescentium annorum citius incurrit. Satis constat, *Livium* in suâ Historiâ non mediocriter obliuosum esse. Quod ut moli rerum ex parte, ita ex parte senectuti Auctoris, ejus Commentator haud ignobilis (& ipse annosus) imputat. *Seneca* pater, memoriâ (dum ætas fuit) non ad usum modò, verùm etiam ad miraculum instructus, queritur eam jam senex precariò parere. Sed quid ego in singulis moror, cùm res sit penè de omnibus manifesta? Proditum certè est de *Simonide & Apollonio Tyaneo*, ut rarum quidpiam ac singulare, quòd hæc iis facultas illæsa & integra ad ultimam senectutem duraverit. Res tamen duas grandævus raro oblividicuntur; pecunias nempe, & injurias. Cætera eadem fidelitate non retinet; & præsertim recens impressa: sed ut maximè laudat, sic optimè meminit, quæ dicta aut facta sunt se juvēne. Nam quemadmodum nonnullis accidit, ut longè posita sat commodè discernant, & tamen ad propinquā cæcutiant: ita provectiones veterum reminiscuntur, in novis vacillant & labant. Scilicet Mens senilis, multipli rerum complexu jam grava, aliarum imaginum superficationem respuit. Quæ cùm in intimos recessus, utpote præoccupatos, recipi non possint;

possint; in summo fluitant, ideoque facilè excidunt.

SED quantum in Recordando valent juvenes, tantum in Judicando deficere videntur. Hoc partim ab eorum inficiâ provenit. Etenim quò plura scimus, èo de singulis melius judicamus: Jure autem præsumitur non multa nôsse, qui paucos annos numerat. Deinde cùm ad Judicium requiratur sapiens animi mora, quid ab illis expectari potest, qui ut plurimum nec sapientiam habent, nec moram ferunt? Eodem pertinere Adolescentiæ humiditatem, jam antè à pluribus observatum est. Nec magis enim Memoria in humido, quàm Judicium in sicco habitat. Hoc igitur sibi vendicat seniorum cana maturitas. Nam Judicium, Crocodili instar, nunquam crescere desinit: & quaelibet dies, quemadmodum ætati, ita etiam huic parti Mentis, videtur aliquid addere. Est genus hominum, qui judicium profitentur: & ab eodem nomen habent. ut plnius dicam, *Critici* vocantur. In horum autem numerum ut admittaris, præter doctrinam & superbiam, etiam ætas requiritur. Itaque non nemo ex Glarean. Si-
iis objicit adversario judicium juvenile: & sibi vide-gonio.
tur satis convitiorum hoc uno verbo cumulâsse. Al-
Lipsius.
ter (atque idem doctissimus) legem *Amariam* super
hac re statuendam censet. Ne videlicet quisquam
ad librorum explicationem, aut emendationem, aut
censuram accedat, donec definitum aliquod anno-
rum spatum, neque id exiguum, adimpleverit.
Nam quod ad juvenes attinet, eos omnia turbare
ac miscere imperitiâ & audaciâ. Etenim ad eorum
ἀκριδίου hoc etiam accedit, quòd quantumvis ab
hac parte destruantur, tamen se credunt abundare.

DE JUVENATE.

Neque enim res est quotidianæ facilitatis, hanc confessionem cuiquam exprimere, se judicio præditum non esse. Nimis divitiarum multi habent, satis nulli: nimis judicij nulli habent, & tamen omnes satis. Ut hæc facultas ponenda videatur in illo genere bonorum, ex quibus, mirâ benignitate Naturæ, unicuique quod sufficit datum est. Sed quamlibet sibi ad prælens placeant Adolescentes, longè aliter sentient cùm ad senectutem pervenerint. Tunc enim præteriorum annorum caliginem unusquisque deprehendet: mirabiturque in tantos se errores incidere potuisse. Vos juvenes, Auditores mei, de omnibus quæ legitis quæque auditis, optimè vobis videmini judicare. Nec mirum: quo enim cuique judicium suum displicet? Sed animo tandem per longam experientiam limato & subacto; multa probaturi estis quæ nunc contemnitis, & quæ laudatis damnabitis.

RESTAT tertia facultas, Ingenium scilicet; & in hoc Juventus unicè dominatur. Et sane quidem merito: cùm celeres, & alacres, & audaces, fervidos quoque & temerarios animi motus, illa habeat, illud poscat. Contrà Senectus, vividam indolem sensim carpens, non magis oculorum aciem, quâm ingenii acumen retundit; & sanguini atque animo parilem torporem insinuat. Hujus rei experimentum in Cornelio Tacito videre est. In cuius Annalibus Characterem deprehendimus jejunum & ἐνεργόληπτον in Historiis florida magis & diffusa omnia, & lætiore succo exuberantia. quia nempe istas junior composuit, illos ætate proiectior. Nam licet, quoad res gestas & vulgarem dis-

positio-

DE JUVENATUE.

5

positionem, Annales præcedant ; Historias tamen priùs fuisse scriptas, ex ipso Auctore colligitur.

Sed præcipue in Poesi eminet juvenilis Ingenii prærogativa. Nam videlicet ut lusciniae Juventute anni, sic homines ætatis Vere, dulcius modulan-
tur : & juvenis *Apollo*, Musæque juvenculæ, fasti-
diunt senes cultores. Nimis frigida est ista ætas, &
nimis compos sui, quām ut ad justum calorem in-
surgat; aut admittat illam admirabilem dementiam,
quæ vates lectoribus tam ambitiosè commendat.
Accedit rei familiaris profunda negligentia : quæ raro
in senes, semper in Poetas cadit: quibus utique so-
lenne est, opes nec habere, & contemnere. Ita
immunes à paupertatis lensu, & divitiarum tumultu,
amoenis laboribus vacant. Nam frustrà Par-
nassi subeunt clivum, quos amara curarum fran-
gunt ; & quorum cogitationes, ad sidera nitentes,
viles mortalitatis sollicitudines deducunt ad terram.
Adde quod hæc ætas, ad amores proclivis, etiam
hoc nomine Poetics laudem ac lauream senectuti
præripit. Nulli enim ad pangenda carmina ma-
gis facti, quām amatores. quos juvat sua gaudia,
ac vota, etiam dolores, iramque, & metus, non
nisi numeris fateri. Adeò hæc tria arctissimâ vici-
niâ se invicem contingunt, amare, & furere, &
versus facere. Benè convenit insanæ amicitiae elo-
quentia insana.

Verūm ut fallar fortasse in assignatione causarum,
certè de effectu constat : videlicet, adolescentum in-
genia ad Poesin apiora esse. *Claudiani Nilus* &
Magnes, cum aliquot Epistolis, ideo putantur à
sene & effecto composita, quia non assurgunt ad
cæte-

cæterorum felicitatem. *Virgilius*, in senium aliquantulum vergens, Virum & Arma cecinit. Et eventum habuit ætati consentaneum. Nam judicium in eo nusquam culpes, ingenium aliquando desideres. *Nerva.Traj.Domitian.* Minori spiritu *Martialis* jam vetulus bonorum Principum laudes implet, quām immanissimi Tyranni, dum vigeret ætas, etiam vitia consecraverat. Postrema quoque *Nasonis* opera manifestè languent & jacent. quod tamen minus mirere si reputaveris, ejus jam animum non senectutem modò, sed exilii calamitates infregisse. Duo maxima bella, Punicum & Civile, celebraverunt totidem Poetæ sat noti, *Silius* & *Lucanus*. Quorum alter juvenis admodum; alter propemodum capularis. Nec magis ætate, quām ingenio dispare. *Scaliger*, *Lucani* hostis, licet alia neget omnia, ei tamen concedit ingenium plusquām poeticum. adeò videtur non Parnassum modò, sed ipsum Pegasus ascendiisse. De *Silio* sententiam *Secundi* nemo eruditorum, quod sciam, improbavit. *Carmina*, inquit, scribebat majore curâ quām ingenio. Ut utramque rem breviter complectar, *Annei* stylus planè adolescentur, *Italici* senectutem fatetur. Ingenium *Homeri* fortasse ambigeretur utrum mortale esset, nisi sentiret senectutis damna. In Iliade quidem totas eloquentiæ vires explicuit. scias eam *parvus* in ipso flore & vigore ætatis. *Ulysséa*, ut posterius scripta est, ita est illi alteri nullatenus comparanda. Non idem ardor est, non ea sublimitas, nec tanta concitatio, nec tam magnificus furor. Ut facile appareat, Poetam consenescere. tanto tenuior, atque angustior fluit; & ut major aliis, ita seipso minor.

minor. Deterius adhuc aliquid haud dubiè daturus, si Literas tertio percurrisset. Sic fessa Mater imbecilliores partus edit. Sic emeritus Pugil pristinum robur requirit. Minusque validos experimur radios Solis in Occasum ruentis.

ET QUOMODO se habeat Juventus ad animæ facultates, hactenùs ostendi. Procedo ad quasdam Utilitates & Incommoda, quæ hanc ætatem exornant aut premunt. *Quasdam* dixi. nam earum perfectam enumerationem expectari veto. Neq; enim semper contingit, ut materiae verba adæquentur; sed discant aliquando Res tractari, non ut ipsæ postulant, sed quomodo Auctor velit, aut etiam possit.

Inter Incommoda (nam ab iis incipiam) primum locum obtinet Prodigalitas. Quo vitio laborant improvidi adolescentes, quia nondum experti sunt quam gravis sit inopia, aut quam difficilis divitiarum acquisitio. Nam cum nihil non audeant sperare, Opum jacturam haud ægrè ferunt; quas, quandocunque ipsis libuerit, facile reparabiles arbitrantur. Porro cum eorum Mentibus quotidie obversentur lætarum rerum imagines, istarum curarum anxietati & molestiae nec aditum nec locum relinquent: easque penitus excludunt atque ablegant. Nec proinde sustinentes in futurum consulere, abunde putant si præalentibus fruantur. Ita fortunas suas intervertere festinant, atq; omnibus modis profligant ac vexant. Ignari interea quantum contemptum subeant, apud omnes cum nummos profuderint, apud prudentes etiam dum profundunt. Proh stolidam ætatem ac vanam! Ergo credibile est ullos

morta-

mortalium èò recordiæ pervenire, ut Pecuniam oneri miseriæque habeant? illam Pecuniam, quæ obscuros clarescere jubet, & stultos sapere; quæ Orbem Terrarum temperat; quæ omnes Artes, & omnes Virtutes, creditur una comprehendere. Sed benè cum istis Ganeonibus, actum dicerem, si solâ ineptiâ peccarent, & tantum essent ridiculi. Verum experimur, magnos sumptus non fieri sine magnis vitiis: quorum tam tetur agmen prodigalitatem stipat, ut ipsa minimum malorum videatur, quæ secum circumfert. Atque hinc demùm illa dira necessitas, vel perferendi turpem & pudendam egestatem; vel quod per flagitia consumserunt, per scelera supplendi.

Ut verò privatum exitiabilis est hæc labes, sic quoque in commune damna. Nam ex luxu & mendicitate singulorum necesse est Publicum decoquere. Hinc Sumptuariæ Leges ubique gentium toties latæ: quæ quamvis ut plurimùm rursus exoleverint prævalente luxuriâ, quid tamen hac in re senserint earum prudentissimi conditores, satis ostendunt. Leges tamen nostras in hac parte aliquantum laxas queror: tum quia juvenes ad plenam Bonorum administrationem admittunt, quadriennio maturius quam per Jura Cæsarea licet; tum maximè quod lēmel admissos nullo dein fræno ab insanis profusionibus coercent, nec Curatores Nepotibus assignant. quos ideo, cum primus eos & vicesimus annus libertatis admonuit, cernimus & miseremur (nam cohibere non possumus) impunè pereuentes.

Sed nunquam perniciösius grassatur ista perdendi libido, quam cùm in Principem inciderit. Principem, inquam, juvenem: hos enim potissimum fatigat: neque est alia res ulla, quæ adolescentum regimen magis infamet. Qui sèpè, cùm in Solium primum ascenderint, nihil antiquius ducunt, quām opes à Decessoribus congestas dissipare & prodigere. Ex multis, qui hoc fecerint, tres tantum sufficiat nomināsse; *Caligulam* nempe Imperatorem, *Henricum secundum* Galliæ Regem, *Henricum octavum* nostrum. Sanè autem durante profusione, & Ærario nondum exhausto, nihil est ejusmodi Regum Aulis lætius. Sed ubi ad fundum pervenerint, (quod etiam citius quām speraverant plerumque contingit;) errores adolescentiæ postmodùm luunt, in difficultates incredibiles conjecti. nimisque veram approbat illam *Ciceronis* sententiam immortalem; *Maximus in republicâ nodus est, inopia rei pecuniarie.*

EXCIPIT Prodigalitatem Intemperantia, secundum Juventutis incommodum. quæ ut cupiditatibus omnis generis flagrat, & (juxta Ennianum illud) *cupida cupiens cupienter cupit*; sic præcipuo & actiore desiderio voluptates complectitur. Ita dispensante Naturæ (penè dixeram) invidiâ, ut ætatem vegetam ac vigentem, & ad quævis gerenda idoneam, tam insidiosa distinerent avocamenta, in quæ vires suas perperam effunderet. Voluptates verò quæ ad Tatem pertinent, maximè in juvenibus dominari, senes cum supercilie notant. Iis suffragantur veteres Comœdi: à quibus raro adolescens sine scottillo inducitur. Et sanè fatendum opinor, quod

DEFUVEN T U T E.

inficiari non possumus. Vos, Juvenes, quibus nunc loquor, hanc culpam in se quisque agnoscitis, & conscientia nata videmini non negare. Quin si quis alius in vestra ætate nullas istius Mali sollicitationes sentit, (si modo sanus & integer;) eum ad Africam, monstrorum patriam, ablegandum judico.

Sed interim isti poliocrotapbi nolo ut sibi nimis valde placeant. nam nunquam impetrabunt, ut vel ipsos temperantes putem. Profecto intelligunt, quod libido ut plurimum non gratis constat. Et proinde, pro suâ sapientia, delicias breves & fugitives, & dum nascuntur pereunte, non volunt tanti emere. Hoc si ex modicâ faciunt nummorum curâ, frugalitas est; si ex nimia, avaritia est: sed neutra harum virtutum est temperantia. Deinde, si verum excutimus, non illi à voluptatibus abstinent, sed illos voluptates refugiunt & deditantur: nec persuaderi delicatulis potest tam male habitare. Ideoque senes, quod ad hanc rem pertinet, ut sine excusatione peccant, ita nec laudem merentur si bene agant. Captâ Novâ Carthagine, Puella longè formosissima Scipioni ex prædâ obtrigerat. quam juvenis (proh facinus!) juvenis vîctor, indelibatam sponso reddidit. Pulchrum in Scipione & eximium hoc esse quis negat? Sed quid si *Fabius Maximus* idem fecisset? num & ille eandem habuisset castimoniæ gloriam? Peponem habet loco cordis quisquis ita sentit. Absit hæc à Virtutibus contumelia, ut earum specie imponat impotentia pecandi; aut sperent inter res castas nominari, quos, jam effectos & enerves, nulla exultantis sanguinis impatientia accedit.

Sed

DE FUVENTUTE.

ii

Sed cum parum sit nolle quod nequeas, quid est quod nequeas velle? Sunt enim, si nescitis, qui cum nives in genis, in capite pruinis gerant, in pectore tamen fovent incendia. cumque eos nec castæ voluptates decere jam poterant, in vagas & illicitas prorumpunt: reclamante Naturâ, & invitâ Venere. Igitur grandævi hoc probrum à seipsis, ut volent, amoliantur: dum tamen sciant, vix inter ipsos Imperatores reperi exempla monstruosiorum libidinum, quam quas in Capreensi secessu senex Tiberius exercuit, & nimis aperte memorat Tranquillus.

Nescio quo pacto, juvenibus relictis, ad senectutem deflexit Oraatio. Sed videlet in hac materiâ elegi tractabiliorem partem. Et sicut in judiciis & foro facilius interdum est crimina transferre quam defendere; idem mihi accidit de intemperantiâ differenti: qui tametsi juvenes excusare non potuerim, accusare senes potui. Cæterum non hæc ideo in grandævos dicta sunt, ut lenocinaremur juvenili licentia. Falleris, adolescens, si tuam inde causam meliorem fieri putas. Scilicet senes huic tuo vitio, & quidem turpius, succumbunt. Succumbant licet turpius, hoc te nihil iuvabit. Alieni enim aggravatio criminis tuum non imminuet. Tenue est in flagitiis solarium, tantum decentius peccare. Contrà autem si decoris ratio habeatur, eos potissimum castitas decet, quos (si tamen ullos) lascivia deceret. Et quemadmodum Murene (apud Tullium) majorem in laudem cessit, quod temperans etiam in Asiâ fuerat; non minus geminabit abstinentiæ meritum, qui inter ardores & illecebras juventæ, in hac veluti

DE FVENTUTE.

Asiâ ætatis, nihil erubescendum admiserit. Sed de his satis, & ut vereor nimis.

TERTIUM Adolescentiæ malum, Credulitatem pono: non quasi vitium, ut vero facinore deformem, sed tanquam infortunium quod in optimum quemque incurrit. *Credulitas enim error est magis quam culpa*, ut ait Cicero. Utcunque multis calamitatibus infestat simplicem istam & candidam ætatem. Quam sœpè apertis viribus inconcussam, prodidit infelix fides.

Variæ sunt autem causæ, quæ hanc in juvenibus facilitatem credendi generant. Verecundia impensis se offert: frequenter enim fidem adhibent, non quòd consultum putant credere, sed quia pudet diffidere. Huc etiam pertinent eorum acerrima & vehementia desideria: Quod enim valdè volumus, facile credimus. Sed nec magis ardenter cupiunt, quam improbè sperant: in iis autem quos iste affectus inflaverit & cæcaverit, cautelam frustrà quæras. Insuper, in negotiis parum versati, & paucas perpepsi clades, promptiores hoc ipso ad credendum fiunt: nemo enim ab insidiis satis cavet, nisi qui in eas sœpius incidit. Sed omnium potentissimum est, Ingenium (ut supra innuebamus) simplex & minimè malitiosum. Sanè dum ex suâ integritate alios metiuntur, nec de moribus hominum satis iniquè sentiunt, circumscriptorum fraudibus patent.

Cæterūm inde non damna tantūm, verum etiam ignominiam accipiunt. Huic enim temerariæ fidei adolescentes plurimū debent, quòd opinione imprudentiæ laborant. Nam quod primò facilitas fuit,

fuit, ubi decipiariis stultitia vocatur. Contrà istius, quâ senes gloriantur, sapientiae, hæc magna pars est, quòd tam suspiciosi sunt ; & secundùm illud Ἐπιχαρμέον, Nemini credunt. Nimirum quâ fallax sit hominum genus, crebris experimentis edociti ; & reputantes, quâ sæpè ipsi decepti fuerint, & quam sæpè deceperint.

Sed interim non est negandum, senes, dum ista faciunt, dupli malo circumveniri. Unum est, quòd homines ad infidias struendas (tantum abest ut cohibeant) irritant ultrò : & ut verè Seneca, *dum falsos putant, faciunt ; & fallere docent, dum timent falli.* Alterum est, quòd suspiciones immodicæ, lege quadam talionis, plerumque in auctores recidunt ; eosque vicissim suspectos reddunt. Nam alios omnes qui malos videri volunt, ipsi non optimi videntur. neque enim verisimile est, ut fraudum & versutiarum sint expertes, qui eas semper & ubique metuunt.

His tamen non obstantibus, juvenilis error à medio periculosius deflectit. Nam si eorum numerus ineatur, quos defectus cautionis, aut quos excessus perdiderit, *Vincet credula turba suspicacem.* Hi enim nonnunquam, & unus aut alter, & per circuitum : illi quotidie, & catervatim, & compendio pereunt. Felix, qui cursum sic temperare potuit, ut utrumque scopulum vitaret. Hoc autem demùm ut facias, oportet credulum videri, & non esse.

IN QUARTO loco Verecundia incedit ; importunum malum & molestum : quæque utplurimum nullos minùs deceperint, quâ quibus maximè inest.

inest. Quod tamen intelligi volo non de ætatis, sed de personis hominum, sive de singulis hominibus. Nam ætates quidem si species, contrà est. Cùm sit enim Verecundia in senibus multò rarior, ita est non paulò ineptior. Jam verò in adolescentibus, quamvis habeatur à quibusdam signum bonæ indolis, atque adeò Virtutis color; si tamen eam attentius consideremus, deprehendetur multis modis incommoda. Hæc enim imprimis juvenes negotiis civilibus ineptos reddit. Nam ista quidem firmitatem frontis desiderant: quâ illi plerumque destituuntur, si non alias ob causas, saltem ob experientiæ defectum. Par enim est, & propemodum necesse, ut quis in illis rebus verecundetur & concidat, in quibus nondum exercitatus fuit. Sed nec minus interim necesse est, omnem Auctoritatem (quâm magni in istis rebus momenti?) hoc inutili pudore prorsus destrui. Quis enim oratione movebitur, aut sententiam sequetur, quam ipsum auctorem puduit proferre? Qui spes ut aliis prudens videaris, si tibi stultus fueris? Nemo enim verecundiari creditur sine aliquâ stultitiæ conscientiâ.

Hinc etiam perspè accidit, ut in consilio salubri ac bono persistere non possint; illudque sibi quasi ex manibus extorqueri finant; & cùm meliora videant probentque, deteriora tamen sequantur. Videlicet aliorum opiniones atque sermones nimium verentes, facilè circumaguntur ad momenta popularis auræ. Res illustrari poterit exemplo contrario: *Quinti nimirum Fabii*. Qui, quod imperium Poeni victoris statuit cunctando frangere, nil magnum

magnum aut mirum fecit. potius enim mirandum est, quemquam aliter sensisse. Sed quod invicto animo vultuque tot insultationes, provocationes, exprobrationes, rumores, contumelias, maledicta, dum incoepio pertinaciter inhæret, perferre potuit; in hoc quidem merito suspiciendus videtur: hoc nemo juvenis facere potuisset. Sed nec quilibet senex. Certè *Cn. Pompeium* (cum molioris esset frontis, istaque salutari impudentia destitutus) vescordia suorum, & amara quædam dicteria, in prælium clademque ultimam præcipitem egerunt. Nempe illum (ut verba Ciceroniana usurpem) *pudor, qui in bello maxime est periculosus, hunc casum coegit subire.*

Verum his dimissis, ad juvenes redeamus, malosque in illis pudoris effectus. Quoties adolescens infanis bibendi legibus ægrè & ingratiss obtemperat, & primò flagitationibus sodalium, deinde vino succumbit; si vitia vero nomine signamus, non temulentus sed verecundus fuit. Cum eundem video donationibus immensis aut ineptis nepotantem, non sponte, sed precibus expugnatum; hoc etiam verecundiæ imputo. Neque enim, quod est prodigi aut stulti, male dedit; sed, quod verecundi est, malè retinuit. Idem fidejussionis circumventus malo, dat poenas alienæ quidem luxuriæ, aut infortunii, aut desidiæ, suæ autem Verecundiæ. Quod porrò immodico vestium sumptu rationes aggravat & facultates exhaustit, non ab alio sæpè fonte profluit quam à superbâ verecundiâ. cum scilicet erubescit inter æquales comparere cultu dispari. quod etiam ad servos, supellectilem, ædificia, convivia, atque

atque alia id genus extendi potest. Denique (ut rem paucis absolvam) quisquamne dubitabit vitiis ascribere affectum, propter quem facere honestè pudet? Atque utinam tanta malarum rerum esset, quām Recti Bonique verecundia. Illa autem malefica est, perversa est, atque præpostera, per quam efficitur, ut revereamur homines plusquam DEUM.

SED NULLUM vitium adolescentibus fataliùs incumbit, quām Inconstantia. Hæc cunctis eorum actionibus se immiscet. Amicos, priusquam delegerint, diligunt, ut eosdem pari festinatione deferrant. In pace bellum, in bello pacem querunt. Omnia, quibus aliquid inesse dulcedinis arbitrantur, ad instar Apum desultoriâ levitate libant. Quæ modò delicate reliquerant, mox velut destituti desiderant. Nihil illis diu placet: in dies, in horas, in momenta mutantur; & novo consilio, tanquam novâ Dominâ, flagrantes, pro vili habent quicquid antè conceperant. Scilicet eorum cupiditates, ut acres, sic etiam breves sunt; idque hanc ipsam ob causam, quia tam acres. Nam sicut in motu corporum, ita in affectibus animorum, constat violentiam & diuturnitatem habitare simul non posse. Regius ille *Juvenis* qui sororem rapuit, dein odio habuit, videtur coætaneorum indolis, & quām sint in ceteris quoque rebus mutabiles, verum specimen dedisse. Adeò quod nunc impatienter ardent, postmodùm impensè aversantur; inter cupidinem & fastidium divisi. quantoque incitatiùs ad Objecta feruntur, (pilarum planè ritu in parietem projectarum); tantò longius ab iisdem resiliunt.

Et

Et verò, ut rem ulterius prosequamur, quis ab iis constantiam exigat aut expectet, qui præcipiti potius impetu, quām ratione aut consilio reguntur? Temeritatis poenitentia comes: nec fieri potest, quin, qui nimium festinat, judicium atque decreta subinde mutet; & sit velut transfuga sui; & sine difficultate dimittat, quod sine deliberatione suscepit. Ut minimè proinde mirandum sit, si varietur quotidie juvenilis Voluntas, & in contrarium vertatur. Huc etiam accedit, quod pleraque bona, dum optantur, quām cùm possidentur, speciosius nitent: apud imperitos nempe adolescentum animos. Qui miram sibi figurant felicitatem, in iis rebus, quas proprius adiutorias meritò contemnunt, & quarum vanitatem habendo discunt. Nec antè desinunt absentia mirari, quām crebris frustrationibus elusi fuerint. Optimè enim experimentis docemur, quām nihil sit in rebus humanis quod desideria nostra satiare, aut animum explere possit.

Sicut autem omnia juvenibus præstantiora vero, ita etiam faciliora videntur. Nam cùm sint spei plenissimi, putant se quidvis nullo negotio consequi posse. Protinus ergo, & sine morâ involant: nec carere diutiùs sustinent tam parabili bono. Verùm ubi paulùm ingressi fuerint, insperatisque difficultibus (ut sit) induiti; primum ardorem properè deponunt: consultiusque putant rem omittere, & ad alia animum applicare. Igitur plerumque desistunt, cùm vixdum occöperint; & multa ac varia aggrediuntur non duraturâ sedulitate. Nam sane si quām acriter incipiunt, tam pertinaciter instarent, nihil iis impossibile videretur, aut etiam arduum

fore. Quid enim non ista vis efficeret, si in unum aliquid incumberet? Sed quoniam aliter se res habet, magnis conatibus laboribusque parùm promovent; & dum omnia faciunt, nihil agunt. Nec mirum si tenui alveo fluant eorum molimina, in tot rivos distracta. *Pyrrhum* Epirotarum Regem pauca Regna subegisse legimus, quia tam multa tentavit. eodem modo adolescentes, dum tot consilia fuscipiunt, & nulla satis prosequuntur, sæpenumerò optimæ spei principia exitu inani aut luctuoso corruptunt.

ATQUE HÆC sufficient de Malis Adolescentiæ: quorum uberiorem Catalogum dare potuissim, nisi ad ejusdem Commoda properasssem. Salve Ætatum pulcherrima, salve amabilis. In tuas laudes quid primum aut summum dicam? O innibus bonis (quæ quidem externa sunt) tu sola & una præponderas. Optent alii honores; optent Regna, & montes auri. Mihi autem perpetuâ contingat adolescentiâ florere. Nihil aliud requiro, nihil amplius posco: & modò in hac re Natura annuerit, in ceteris Fortunam contemno. Unicam hanc Optionem habere mallem, quam Dictaturas & Consulatus, quam mille Victorias, quam Orientis aromata gemmasque, & intactos Peruvianorum thesauros. *Jason*, ut probè nostis, Colchos navigavit; & inde reportavit ingentem gloriam, & incolumentatem ex maximis periculis, & aureum Velillus, atque insuper Regis Filiam. eoque inter rara felicitatis exempla haud forte immerito censeri possit. At ego Patrem ejus non paulò beatiorem existimo, qui dies vidit geminæ juventutis. Et illud proinde sibi prorogatum habuit, præ quo, & sine quo, cetera

tera omnia vilescent & sordent. Quod ille olim
de Sanitate, hoc ego de Juventute, Σέβεταις οὐαίς Αριθμόν Σι-
κυδάπογον. Nisi tecum, nemo beatus. Quæcunque
enim hominibus accidere desideranda possunt, ubi
semel ab Adolescentiâ destituimur, amittunt colo-
rem & saporem suum. Vix ego optarem in Deo-
rum numerum referri, orbatus præmiis jucundæ
Juventutis. Contrà, ut istam retineam, nullam
conditionem recuso. Servitus, & exilium, & pau-
pertas, aut si quid adhuc tristius contingit, *hac mer-
cede placent.* Quodvis calamitatis genus subire pa-
ratus sum, modò frui liceat dulcissimâ Juventute.
Hæc liberam mentem in catenis suppeditat, patriam
ubique præstat, satis divitiarum in se continet, in
rebus desperatissimis sperare cogit. Quid properas
Senectus, & gaudia nostra corrumpere festinas?
Perperam festinant, qui ingrati veniunt. qui malum
nuntium afferunt, plumbeos habeant pedes. Tu
autem pessimum adfers, hoc est teiplam: Malo-
rum officina! domicilium infirmitatis! deformita-
tis sedes! Tu venustissimarum pulchritudinem re-
rum immitti tyrannide violas: & cùm ex æquo de-
siderentur fruitio voluptatis & absentia doloris; tu
utrinque deterrima, voluptates vix ullas habes, dol-
loribus vix unquam cares. Cùm igitur nos op-
presseris, quem tandem animum habituros putas?
Tunc effundemus mollissimas querelas; O quintum
& vigesimum annum, ubi te reliquimus! O si dilapsa
redeat juventus! Heu cur tam citò dulcis nos juventus
deseruit! Sed quid ago? Vereor enim ne dum in
hunc modum senectuti maledico, & adolescenti-
am insanis encomiis prosequor, personam induisse

videar parùm virilem. Personam, inquam. absit enim ut me putetis eadem dixisse & sensisse. Sed neque ipsam personam satis viro convenire arbitror. Longè decentius hæc quæ dicta sunt, à fœminâ pro-lata essent.

EST ENIM Juventus, ut viris expetenda, ita mulieribus propemodùm necessaria. adeò ut quām longa est fœminarum vita, in istorum annorum gratiam concessa videatur. Nam quod reliquum est, supersunt quidem, sed non vivunt; *Et solos numerant dies Juventæ.* Sed hanc ætatem in fœminis laudare, supervacuum foret. quis enim vituperavit? Immò in tantâ opinionum varietate, quibus abundant hæc tempora, supra licentiam omnium retrò seculorum, in hoc tamen consentiunt universi. Terram circumagi multi crediderunt, aliqui etiam Lunam habitari: sed qui vetulam adolescentulæ prætulerit, prorsus nullum invenio. Supponamus enim ex alterâ parte, Anum cadaverosam, & vietam, & passam; paucissimis dentibus instructam; genisque mammisque pendentibus; oculis emortuis, & ferè sepultis, & cum naso de humiditate certantibus: Ex parte alterâ Puellam, candidam, liberalem, bellam; mollissimam; tempestivam, teneram, protervam; quam sollicitare incipit annus decimus quintus, & cujus fororiantes papillulæ nunc primùm palæstras & prælia deposita sunt. Heic si quis ambigat utra harum præponenda videatur, eum talparum gente cretum existimem; & cui comparati Chalcedonis conditores, oculatissimi habebuntur.

Nescivit *Sibylla* literas, cùm à raptore *Apolline* immortalitatem petiit. Erat enim optanda, si dignum pudoris habere pretium vellet, non vitæ sed juventutis æternitas. Sed recta consilia serò damus. nam sicut in bello, ita in Poeticis optionibus, non licet bis peccare. Hujus autem erroris quām graves pœnas dedit? ut vita fastidio & oneri fuit? quoties inepti pœnituit voti? quoties dixit, *mane juventus*; quoties dixit, *juventus redi*? quām sæpè voluit paucos puellarium annorum dies, opñi suâ perennitate, si liceret, redimere? *Sibyllam* talia cogitantem quòd induxerim, puto me rectè & ordine fecisse. Nam herclè, si verum amamus, quid illi aliud reliquum esse potuit, quām tædium, & mœror, & displicentia sui, & frigida præteritorum memoria? Melior sanè aliquanto est virorum conditio. Canities enim nostra, aliqua si non præmia, saltem solatia habet: & quicquid ex robore aut formâ deperit, prudentiâ supplemus. Fœminarum senectæ, nihil omnino quicquam Natura contulit, quo deflorescentis pulchritudinis damna ullatenus compensent. At enim rugarum beneficio etiam fœminæ prudentiores fiunt. Respondeo, istam virtutem parùm ad fœminas pertinere; vel si aliquo modo concedenda est, non solis vetulis competere. Est enim haec summa prudentialia, quæ quidem in fœminas cadit, ut proprios maritos ab aliis viris dignoscant. In quo tametsi haudquaquam abnuerim juvenculas frequentius errare, tamen haud video cur istum errorem effugere non possint, si mediocrem curam adhibeant.

Fœminam quandam, (si nomen queritis, *Phryne* vocabatur) in Aréo judicio periclitantem, *Hyperides* defen-

DE JUVEN'TUTE.

defendendam suscepérat. Et cùm urgerent adver-
sarii, diluīque crímina nullis argumentis possent,
& rebus jam ultimis Judices se pararent; Orator
velum Clienti, atque etiam tunicam eripuit. ut
falsum ostenderet, qualem ream (sicut autem venu-
stissima) daimnaturi essent. Quis credat etiam in
Martis pago Venerem dominari? Sed cuncta nimi-
rum Terrarum Pulchritudinis regno subjacent. In-
felix puella, de cuius salute desperatum jam planè
fuerat, momento temporis cœpit causam habere
optimam. Nemo enim erat qui non perspiceret,
cum istâ specie objecta facinora nullatenus conve-
nire. At illa (rem sicut gesta est audite) Accusato-
ribus iras deponentibus, Judicibus religionis oblitis,
omnibus tanquam conspectâ Gorgone stupentibus
& attonitis, absolutionem à Tribunalî gravissimo
& sanctissimo, non impetravit (hoc enim parum est)
sed invictâ quadam violentiâ extorsit. Heic quæro,
Auditores, ut ad rem revertar, quot annos natam
istam fœminam arbitramini. Quòd si me potius
audire placuerit, spondeo vobis, idque fide meâ
rhetoricâ, eam tribus lustris quartum vix addidisse.
Nam si quid video, faciem habuit octodecennalem,
aut circiter. certè vetulam esse quæ tantos motus
ciere potuit, vix ipsi fidei crediderim. Quinimò
si recedens ætas, (ingrata viris, puellis ingratissima),
ejus, vel minimum, aut frontem sulcâset, aut ge-
nas decolorâset; damnationem & supplicium
nunquam effugere potuisset. Ita innocentiam for-
mæ debuit; & consequenter juventuti, quæ ad for-
mam necessariò requiritur. Nam sine hac quidem
frequenter ista reperitur: at hæc sine istâ nunquam.
siquidem

siquidem juvenculis varia pulchritudo, sed yetulis
una deformitas.

Ut verò omnes juventutem probant in fœminis,
sic fœminæ vicissim juvenes amant. Cur juvenes
ament, ipsæ viderint; ego à tam difficiili quæstione
me abstineo: sed amare certum est. Et sane apud
nubilem puellam, si de sponso futuro (hoc est, de
viro quem amet) sermonem instituas; nullum vi-
tuperii genus in illum omiseris, quem senem dixe-
ris. Cætera igitur grandævis haud ægrè concesse-
rim; sibi tantùm honores, sibi reverentiam deberi
contendant; & quicquid est divitiarum sumant,
habeant, rapiant, congerant, auferant: hoc solum
excipio, ut fœminarum amores vobis, juvenes, re-
linquant. Etenim si ipsi *τειφιλοτηφ* Adonidi longio-
ra stamina contigissent, atque illum *Venus conspi-*
Ο τειφιλαπε
Adonis, &c.
Toecr.
ceret annis jam & rugis obsitum, gradusque restu-
dineos ægrè promoventem; & laxo collo, & tre-
mentibus membris; & genubus imbecillis, & ina-
nibus lacertis; & tergo curvo, & capite calvo;
manibus autem tantùm ad pecunias contrectandas
idoneis; ita me *Jurentas*, ut alium amasium pru-
dens Diva quæreret.

Dissimulare tamen non licet, unam senectutis a-
matriam in Cœlo repartam esse. *Auroram* scilicet:
quæ cùm ætate esset florentissimâ, faciemque habe-
ret *Apolline* vel *Baccho* dignam, in vetuli cujusdam
Tithoni thalamum concessit. Quid agis, ô stultissi-
ma quotquot sunt Dearum? Vix sane in Terris re-
periri arbitror fœminam tam mente captam. Alius
igitur tibi usus fuit nullus roseorum digitorum,
βιδοδέκτην λόγος
Hes.
quam ut sponsuli tui barbam, incanam & horridam,
perpe-

perpetuò mulceres? Citò autem sensit dementiam suam: & tam furiosi conjugii piaculum æterno fateatur rubore. Prætereà, torum quotidie relinquit, seu potius fugit, ante horam ceterarum fœminarum. Certissimam inde mortalibus, quamvis Poetæ tacuissent, conjecturam præbens, quām parum delectetur frigidissimo marito.

Non ignoro autem (sed nec vos ignorare patiar; est enim res singularis momenti) istam historiam à quibusdam aliter narrari. Aiunt enim, *Tithonum* juvenem fuisse & formosum, cùm ejus consuetudinem & conjugium *Aurora* expeteret. Hanc autem à *Jove* petiisse, ut *Tithonus* nunquam moreretur. Verū incuriā muliebri oblita est (adverteite casum scelestissimum, eundemque planè errorem quem *Sibylla* erravit) oblita est, inquam, illud petitioni suæ inserere, ut à senectute immunis esset. Unde, post aliquod tempus, ex juvenis florentis Dominâ, languentis vetuli Nutrix facta est. Sivè hoc modo, sive illo, res gesta sit, hoc certè constat; Fœminarum gentem, tam tristi exemplo admonitam, sibi à senibus diligentissimè cavere. Adeò ut in electione virorum suorum, non virtutem modò, & nobilitatem, & eruditionem, & ingenium, (hæc enim minuta sunt & nullius pretii); sed ipsas quoque divitias juventuti posthabeant.

Hactenùs de Mulieribus, pro negotii præsentis ratione, satis prolixè differui: & explicavi, quid nos de illis, & de nobis illæ sentiant. Interim, si debitæ severitatis aliquantulum oblitus videor, hoc non mihi, sed materiæ imputetis. quæ suæ lasciviæ contagione stylum effeminavit. Nam solcæcumum facit,

facit, quisquis de foeminiis dicit, quemadmodum de rebus inanimatis, aut sacris. Igitur nē səpiùs sim excusandus, hoc argumentum relinquo. Cui tamen si diutiùs insisterem, aut ego immensūm fallor, aut non pauciores idcirco auditores (quæ vestra est humanitas) haberem. Sed ad magis feria & mascula procedo.

INTER præcipua Juventutis Ornamenta Clementia ponenda est, vel si quo alio verbo designetur condonandi facilitas. certè non alia est, inter morales, Virtus, quā propiùs accedimus ad imaginem Divinæ Bonitatis. Ceterū adolescentes, ut aliàs Memoriâ, ita sunt hic oblivione censendi. Nulli sinceriùs ignoscunt : vel si aliquam vindictam magnitudo criminis aut injuriæ postulat, non ad extrema səviunt, levi tantum pœnâ vel submissione contenti. Præceptum illud dirum ac detestabile, In quos semel animadverteris, eos penitus extinguere ; & totos tumulare nē in ultionem resurgant ; nec citra mortem punire ; cum adolescentum generosâ securitate nullo modo convenit. Senum potius adaptatum moribus videtur, anxiâ & crudeli cautione sibi metuentium. ut qui nunquam satis periisse credunt, quos timent incolumes ; & timent, quoscunque læserint. Porrò autem Clementiæ liberiùs indulgent, qui non sunt de virium opinione solliciti. at senes, imbecillitatis suæ etiam plus justo consci, verentur (nec fortassis immerito) nē quod in aliis venia est & lenitas, videatur in ipsis impotentia ultionis. Adhæc offensas sinistrè interpretando geminant: quo fit, ut cùm alii leves injurias inferant, illi tamen ut graves patientur ; & quod

sequitur, ut graves vindicent. Simul constantiae (quam tantoperè affectant) specimen arbitrantur, à destinatâ severitate nullis argumentis, aut precibus, aut officiis flecti. Præterea despici semper & illudi se putant, eoque lædentibus minùs placabiles existunt: siquidem contemptum, quām iram, quām odium, inexorabiliùs ulciscimur. Bellè itaque Poeta sublimis; *Mitissima fors est Regnorum sub rege novo.* Quod præcipuè intelligendum est, si ad novitatem imperii accesserit etiam ætatis novitas. Contrà, nihil eorum calamitatibus arbitror addi posse, quorum salus pendet ex misericordiâ senis Tyranni. Adeò magno suo malo probaturi sunt istius Observationis æternam veritatem, Principum nempe fines in crudelius mutari. Unum tamen excipiendum moneo *Octavianum Augustum.* Immanis adolescens, & tot proscriptionibus, tot cædibus infamis, dum posteà lenissimâ senectâ Rempublicam fovet, & dominationem exercet quavis libertate potiore, oblitteravit principiorum sævitiam.

UT VERO Clementia Juventutem exornat, sic eandem Ambitio (Græci molliùs φιλομήδην vocant) ad multa & præclara extollit. Est autem ista adolescentiæ propemodum peculiaris. nam ingravescente ætate, quibus gradibus intenditur pecuniæ fames, iisdem honoris remittitur. Scio Ambitionis vocabulum in pejorem ferè sensum accipi. quod tamen usurpavi, quia aliud rem plenè exprimens in Latio non occurrit. Sed intelligo ximulationem laudabilem, & honestam appetitionem Gloriæ. Hunc ego habitum juvenibus utilissimum esse dico. idque non tantùm dum intra fines mediocritatis consistit,

Lucan.

consistit, sed etiam cùm modum excedit. Nihil enim eos magis excitat à voluptatum veterno, quām laudis immensa & irrequieta cupiditas. Sic Themistoclem, sic Cæsarem; alterum Miltiadis victoriā, alterum Alexandri imagine, tanquam ex somno expergefactos legimus. Geminavit industriam Græcæ eloquentiæ Princeps, postquam inaudivit mulierculæ susurrum, dicentis, *Hic est ille Demosthenes.* Tradit etiam Plutarchus in vitâ Quintii (qui tantas res tricenarius gessit) Eum φιλομέταν, & φιλοδόξαν fuisse. Sallustius autem, dum suo more, (hoc est, breviter & plenè,) ingenium Syllæ juvenis describit, *Erat, inquit, cupidus voluptatum, sed gloriæ cupidior.* Scilicet voluptatum Cupido, & Cupido gloriæ velut Elementa sunt quædam, ex quibus componitur adolescentum indoles. quos ideo industrios aut ignavos experimur, prout hæc aut illa dominatur. *Enimvero cùm semel gloriam mirari cœperint, fortes aut docti videri volunt;* & quod sequitur, fiunt. & honoris famæque gratiâ Virtutem secuti, novissimè propter sese expertunt. Nam ut in ea vitia proniùs cadimus, quorum opinionem non reformidamus: sic qui virtutis titulum saltem & imaginem concupiverit, rem ipsam faciliùs habebit. Insignis est locus apud Paterculum in fine Primi. ubi probare nititur Æmulationi deberi, quicquid usquam egregium in Artibus aut Armis effloruit. Ut verè videatur de aliis plerisque dici posse, quod de viro admodum præstanti à M. Cicerone dictum est: *Nec tamen, inquit, erat ille sapiens (Stoicum sapientem intelligit:) quis enim hoc? aut quando? aut ubi? aut unde?* sed quia studebat laudi &

Tib. Graccho
Tribuni patre.

dignitati, multum in virtute proceſſerat. Hinc autem agnoscere licet, quām bonos habeat effectus, (quicquid tandem de ipsā judicandum sit) juvenilis Ambitio: quāmque commodum in commune videatur; quōd illud, Ἀτὰς ἀρεστούσιν τὸν ἐμμῆναι ἄλλων, tantoperē soleat ab adolescentibus adamari. Quos conſtat multa praeclara facinora feciſſe; pericula contemſiſſe; labores toleraſſe vel potius non ſenſiſſe; de republicā, de re literariā, de genere humano optimē meruiſſe; dum gloriæ ſtimulis, ac veluti furiis, aguntur.

NATURALI admodūm connexu Ambitionem Fortitudo ſequitur. Et ſanè Juventus, inter pulcherrima ipſius bona, agnoscit hanc Imperatoriam & Heroicam virtutem. nec quid præstantius habet, quod Artibus Senectutis opponat. Hec eſt quæ juvēnum errores abſolvit: dum audaciā corrigit, quicquid incuriā peccaverant. Et iſidiarum in-dagine circumventi, nunquam extricandā ſi illud prudentiā coneris; nodos diſcindunt, & retia diſrumpunt: tanquam vespae aranearum telas. Cæterūm cùm de Fortitudine loquor, non intelligo iſtam Aristotelicam Chimæram, quæ tot conditionibus oneratur, vix ut eam in Naturā putem rerum repe-riri poſſe: ſed fortitudinem in bello utilem; quæ Regna proſternit, & eadem defendit; quæ laureas, quæ Victorias, quæ Triumphos largitur; denique non quam delirantes Philoſophi, ſed quam periti Duces probant. Impetus vero, & alacritas, & ira-cundia, tum ſpes immanis, & furiosus periculorum contemptus, Virtutem hanc militarem in adoleſcente conſtituunt. In ſenibus contrā evenit. Qui-bus

bus enim deferbuit juvenilis ardor, multum de fortitudine vel propterea remittunt. Nam neque ulla virtus à temperie corporis magis pendet, & inter pugnacis temperamenti requisita, præcipuum sibi locum calor vendicat. Deinde cùm omnes discriminum vitandorum articulos senes apprimè calleant, fugam quām certamen libentiūs adornant. Quid quod pericula nimis ex vero æstiment: quæ sæpè à juvenibus superari contigit, non aliā de causā quām quia ignorabantur. Quin vires suas parcè, hostiles anxiè metiuntur; & rerum statum à deteriore parte spectant, eoque facilè despondent. Postremò, cùm magna pars fortitudinis in contemptu vitæ sita sit, in hoc etiam senes deficiunt. Nam sicut nummorum, ita & annorum acervo, plus adhuc adjicere sine fine concupiscunt. Est enim ita comparatum, ut qui vivere jam desinunt, acriūs tangantur vivendi desiderio; & staminis pauxillum quod superest tene-riūs foveant. Omnia enim bona flagrantius amamus, quibus propediem carituri sumus.

Hæc sunt quæ senum animos convellunt: sed interim unum minimè prætereundum duxi, quod eosdem egregiè confirmat. Peritiam dico: quæ & senibus frequentiūs obtingit propter diuturnitatem vitæ; & ad constituendam fortitudinem tam grande momentum habet, penè ut sit tanti ceteris carere. Nam qui cædendi ac moriendi artem, (diram quidem, gloriosam tamen), ex longo ulu didicerunt; invictam animi præstantiam semper velut in numerato habent: mortemque, aut siquid terribilius occurrat, immobiles expectant. Ut adversus pericula prorsus obduruisse, & callum duxisse videantur.

Hinc

Hinc veterinarum cohortium disciplina, innumera-
bilis coronata victoriis, tyronum robustam teme-
ritatem, & stolidam ferociam, toties elusit contu-
ditque. In subsidii autem veteres illi commodissimè
locantur. Unde, velut pugnarum arbitri, primo-
rum agminum concursum animo præsenti & sedato
spectant : & laborantes opportunè sublevant : atque
eos nec intempestivus furor, nec vanæ formidines,
gradum perperam promovere aut referre faciunt.
Tales *Triarios* fuisse legimus in acie Romana. Ad-
hoc in munitionibus defensandis eorum operâ felici-
ter utaris, & in pugnâ statariâ, & solenni, ac justâ.
Et ut semel dicam, ad omnia belli munia sat con-
gruè adhibentur, quæ non cæcâ rabie, sed arte, &
ordine, & experienciâ, & constantiâ peraguntur.
Contrà, equestris procellâ à juvenibus violentius in-
fertur. Levibus quoque præliis ac velitationibus
iidem aptiores judicantur. Præterea, si quærendi sunt
homines, qui fulminantium furori machinarum
objiciant nuda pectora, aut in mœnium ruinas inter
imbres telorum ruant ; si fossæ corporibus implendæ
ut pro ponte sint secururis, aut si quid denique fa-
ciendum est quod nemo sanus faceret ; has viles ani-
mas, & devota morti capita, non alia magis ætas
quàm juventus suppeditat. Igitur si mihi optio dare-
tur, quales vellem, qui pro Patriæ salute aut gloriâ
armatam operam navarent, utriusque ætatis dotes
(quoad fierit posset) miscerem : virosque deligerem,
militiæ quidem veteres, sed in ætatis flore ; nec tam
annorum multitudinem, quàm multa stipendia, &
multa prælia, & vulnera multa numerantes. Illum
denique volo, qui inter arma non consenuit sed cre-
vit.

SED

SED SUNT alia præter fortitudinem, quæ juvenem in bello seni præferunt. Celeritas imprimis. quæ consilium hosti defensionemque præripit, omnia facilitiora reddit, sæpenumerò sola vincit. Adeò nimurum quæ temeraria, si moreris, forent; tuta, si properes, fiunt. Observatum est à clarissimo Duce, *Cæsarem & Alexandrum* fortitudine & bellandi periiti à multis æquari: celeritate verò omnes longe anteire. Atque hanc illis causam præcipuam fuisse, tam integræ perfectæque felicitatis, & nullis cladi bus variatæ. Non enim *Victorie* fluctuare licuit, non *Fortunæ* ludos facere; non hostibus resistendi spatiū, vix fugiendi relictum est: cùm subito ac violento impetu obvia quæque opprimerentur & prosternerentur.

Ista autem præfervida festinatio merè juvenilis est: vix unquam in seniores cadit. qui nimiùm cauti, atque etiam tuta metuentes, assiduè moras necunt: & proinde cùm agendi tempora consultando consumserint, prætervolantis Occasionis calvum occiput incalsùm prehensant. Scilicet omnia (vulgare observatum) eâ maximè parte uti amant, quam iis Natura valentissimam dedit. Igitur, ut equi calcibus, tauri cornibus feriunt, histrix calamos spargit, oculos vibrant basiliscus & formosa: sic quoniam senes deliberando valent, juvenes exequendo; ideo juvenes ad manus properant, senes consiliis immorantur.

Hoc etiam Senes in Expeditionibus tardiores efficiunt, quod nunquam putant satis virium, aut sati copiarum adesse. Ideoque tempus præparatiōnibus terunt: ut scilicet undequaque instructi ad

opus

opus accedant, & rem (quantum effici humanâ industriâ potest) extra fortunæ aleam ponant. Immemores interim, quantum ipsi spatiū ad sese corroborandos insumunt, tantum ad instruendam defensionem hostibus dari. Nam ictus lente vibrati, ut validius impinguntur, ita & facilius videntur. Ponatur in unâ lance plumbum quatuor librarum : in alteram bilibre ex alto cadat. Videbis majorem à minori molem, non elevari tantum, verum fortasse & excuti : velocitate motus in altero, gravitatem alterius pensante & vincente. Inter impetum adolescentum, & senilis consilii tardum pondus, eadem prorsus ratio intercedere videatur. Plus efficit, quamvis minus fecerit, qui celeriter facit.

CÆTERUM INTER bona Juventutis, nefas esset illud omittere, quod reliquis omnibus velut complementum & cumulus accedit. *Fortunam* intelligo : quæ scilicet nè à sexu degeneret, videtur juvenibus non mediocriter favere. Hi sunt qui antiqua evertunt imperia, quiq[ue] stabiliunt nova ; & per quos supremus Mundi Arbitr[er] veterum victorum insolentiam contundit. Igitur exorientem Solēm non tantum Persæ adorabundi suspiciunt : sed quoties insolito aliquo fulgore felicitas juvenilis emicuit, huc illico mortales convertunt oculos, hinc mutationum momenta expectant, & historiarum materiam. Sanè pleraque ingentia facinora, quæ Auctores pariter & Scriptores nobilitarunt, ante trigesimum annum perpetrata esse, vir non incelebris notavit.

*Michael
Montanus.*

Famosæ

Famosæ illæ Monarchiæ juvenilibus auspiciis ortum debent. *Ninum*, Affyri Imperii fundatorem, juvenem fuisse exinde conjicias, quia hæredem moriens infantem reliquit. Nam de *Perfis*, & *Macedonibus* clarum est. Quinetiam *Roma*, terrarum Domina, juvenem conditorem agnoscit. Quot numerans annos *Arsaces* Parthorum potentiam stabilit, nihil certi habemus. Sed cum legamus eum fuisse formâ præstantem, ætate etiam fuisse florentem, videtur probabili conjecturâ colligi posse. Quamvis quæ de *Libero* & *Hercule* narrantur, portentosissimarum sint plena fabularum, magna tamen eorum fuisse Facta ex ipsis mendaciis concludimus. credique verisimiliter potest, alterum ad extremos Indos, alterum ad Oceanum penetrasse. Ut terque autem sub personâ Juvenis celebratur, formâ aut viribus præcellentis. Adhoc decantatissima illa *Argonautarum* Expeditio, optatum finem sub Duce adolescente sortita est. cuius etiam jam antè mentionem fecimus. Ut ad certam Historiam revertamur, Multarum victoriarum instar videri debet, quod à *Xenophonte*, juvēne & tyrone, factum est. Qui Exercitum ab ultimis Babyloniæ finibus, per aspera itinera, insequente hoste, incolumem in Patriam reduxit. Quam haec tenus Athenienses faventem fuerant experti, vīla est cum *Alcibiade* ad Spartanos Fortuna transfugere. cum illo autem ut cunque rediit; ac demum cum illo, nunquam reversura, ab Oris Atticis migravit. Inter Romanos, ad extremam quidem ætatem *Corvini* felicitas duravit, multò autem clariùs in primâ effulsit. Opina *Marcellus* spolia in juventute retulit: & ut majus

videatur quod ei posteà contigit, ab Hannibale nempe non vinci; fuit certè felicius Viridomarum occidere. At verò L. Sulla, Felicis nomen (& quidem justissimè) assumisit. Cujus ætatem si quæras, ante annum viceustum in scenam & pulverem prodidit, ante quinquagesimum recessit. Inter duos Scipiones duosque Asdrubales, acerrimo octo annorum bello se invicem persequentes, dubiis pennis Victoria pependit. Tandem adventu *Masnissa*, nondum ex Ephebis egressi, ejusque flagranti felicitate ac Virtute, Pœnorum Fortuna continuò prævalere visa est, Romanorum planè obrui. Maculosa *Tiberii* & infamis senectus efficit, ut nihil de illo boni libenter meminerimus. Egit autem juventutem victoriis & triumphis clarissimam. De quibus Tacitus obiter, Suetonius breviter, Dio aliquantò uberioris, magis adhuc magnificè (quamvis festinanter) Velleius. Sed omnium loco Plinius esse poterat, nisi ejus viginti volumina, queis ista Bella complexus est, injuria temporis absūmisset. Florentissimam verò *Germanici* fortunam, simulque immaturam mortem, Corneliani Annales nobis luctuenter exhibent. *Titus*, deliciæ humani generis, nec fortunæ minus, intra juventutem decessit: juxta sententiam Ausoniani carminis, *Felix imperio, felix brevitate regendi.*

Quòd si recentiorum exempla adhibere licet, (& sanè cur non liceat?) inter hos quoque non paucos reperies, qui magnis successibus ostenderunt, quanto opere adolescentes Fortuna adjuvet. Documento est *Austriacus* ad Echinadas, *Sabaudus* in Vermanduis, *Anguanus* in Taurinis, *Parmensis* in Belgio.

Belgio. (Hi sic recensentur à Francisco Lanovio, Bellatore & Observatore optimo ; qui inter Diatribas suas militares & politicas, unam habet de Fortunâ Juvenili.) Gratulatur felicitati Austriacæ Domûs Marchio Malvetius, quòd non in eam Rex Suecus irruit, donec primos Fortunæ suæ impetus, ac veluti virus, in Moschos & Sarmatas effudisset.

[Putes eum legisse illud Senecæ ; *Serpentum venena à cubili repellent nocent : innoxii dentes sunt, cùm illos frequens morsus exhaustis.* Sed redeo ad rem.]

Gloriosus ille Scytha, qui universam propè Asiam brevissimo tempore subegit, nisi historiæ fallunt, juvenis fuit. Juvenem quoque & formosum fuisse perhibent, qui præsentis Persarum Dynastiæ fundamenta jecit. Quin & Byzantini Eversor Imperii, & Rhodi Taurunique Expugnator, res à decessoribus frustrâ tentatas, in primâ adolescentiâ perfecere. Quid memorem Nigrum (quem vocamus) Principem? quid Henricum Quintum Angliæ, Quartum Galliæ? Caroli Octavi præcipites adolescentis victoriæ, excitaverunt Italorum ingenia, ad hanc, quam perfectam nunc videmus, muniendi artem. Gastonem Fuxensem prætero; quia in ipsâ Victoriâ extinctus est. At Magnum illum Matthiam, Pannonicum Achillem, reticere non possum. qui ex carcere ad solium evectus, adolescentis octodecim annorum; ab immanni Hoste plurimas reportavit Victorias. quem non tantum præliis fudit, sed etiam (quod nemo alias) integras ei Provincias eripuit. Duorum Ferdinandorum juvenum conjunctæ felicitati, ne ipsa quidem Suecorum ferocia, eosque invicta & Regis obitu inconcussa,

* *Bernardus*, par esse potuit. * *Vinarinus*, Rheni domitor, ætate *Dux Saxe*: pariter & fortunâ florens, Dux omnium Germanorum longè maximus; inter Victorias & trophæa sua, & novi Principatûs quem ferro acquisivit primordia, immaturo abreptus est fato.

Nolo plures addere; nec ambitioso nominum strepitu obtundere patientiam vestram. Unum tantum ex veteribus repetam (nam eum paulò antè leviter strinxi) unum, inquam, adolescentem, qui senum simul omnium felicitatem provocat. Intelligitis opinor, Auditores, me de *Alexandro* loqui. Cui licet maximæ Virtutes, & par temeritas inservient; semper tamen & istam condonabat, & illas supereminebat Fortuna: nec tam favere, quam famulari videbatur. Non enim paulatim irrepit, aut hæsit circa limites regionum; sed ingenti proculsi populos urbesque corripiens, aliena regna celerius subjugavit, quam senex lustrasset sua. Sed nihil ei beatius contigit, quam quod in medio flore ætatis, & antequam ex suâ quicquam indulgentiâ Fortuna mutasset, fato interceptus fuit. Etenim si diutius vixisset, quis scit quantæ illum mutationes, quæve exceperisset clades? Certè *Livius* in celeberrimo problemate, *Quinam eventus futurus fuerit, si Mace do post domitum Orientem in Romanos armâ vertisset*; non aliâ magis ratione litem Romanis adjudicat, quam quod cum *Alexandro* ejusque fortunâ jam senescentibus, habituri negotium fuissent.

Itaque *Cæsar* ille *Julius*, quo nemo audacior, nemo fidentior fuerat, vereri tandem cœpit fastidiosam Fortunæ proterviam. Eam igitur parciùs erga finem experiebatur. metuens nimirum ne cuius mutabi-

mutabilitatem vincendo didicerat, cladibus insuper probaret. Et sanè non aliàs magis hæsitavit Cæsariana felicitas, quām in prælio quod ipse ultimum, & cum Juvenibus, commisit. Sed & illum quoque, sicut *Alexandrum*, in ipso culmine victoriarum, Mors benigna & optabilis subtraxit injuriis fortunæ. Scilicet benè cum altero Venefici, cum altero percussores egerunt.

Nihil paradoxum dicere videbor, si quis cogitaverit, quanta sit felicitati cum senectute discordia. Nam ad cetera quæ grandævis subeunda sunt onera, hoc etiam accedit, quòd fortunâ plerumque minùs prosperâ utuntur. Quasi languente tandem Astrorum vi, quæ felicitatem nascentibus destinaverant. Vel quasi Fortuna eos potissimum gauderet male multare, qui jugum ipsius inviti subeunt. Ita scilicet senes, dum sic res suas ordinare satagunt, ut cum *Timotheo* possint dicere, *In hoc Fortuna non habuit manum*; eam deinceps (quod & illi accidit) meritò iratam & infestam sentiunt. Quicquid tandem in re fuerit, hoc certè constat, Magnos frequentissimè viros damnosam mutationem fortis in Senectute experiri. Etenim infinitum esset eorum nomina percensere, quos inauspicata vivacitas vertenti præbuit Fortunæ. & quorum læta initia exceptit tam dira Catastrophe, ut in hoc solùm tam diu vixisse videantur, ne felices morerentur.

Nisi omnia, quæ de Ilii halōsi traduntur, meras fabulas judicarem, inter exempla infelicis senectæ *Priamum* in fronte ponerem. Sed dimissis poeticis fragmentis, ad veriora veniamus. *Cyrus* in juventute tot Regum domitor, grandævus Reginæ succubuit.

buit. *Thesei* juventus felicior, an senecta miserior fuerit, videtur haud injuria dubitandum. Quid profuit Seleuco omnibus Alexandri Successoribus supervixisse, si regno cum libertate amisso, morte ignobili & ignava periit? Quinimò inter istos Successores haud ullum invenies, cuius extremus vitæ actus, non dicam felix, saltem tolerabilis fuerit, si unicum Ptolemæum excipias. *Craesus*, qui quondam indignè tulerat quemquam seipso beatiorem putari; pessundatus ab Oraculo male intellecto, jamque hostili imperio moritus, agnovit sapientiam Solonis, & inconstantiam Fortunæ. *Hannibal* principiis quid illustrius? quid fortunatus? Idem in Senectute (ut nihil aliud dicam) duplici exilio multatus fuit. nimirum ab Africâ pulsus, sed primùm ab Italiâ; quam alteram patriam vastando effecerat. nam quomodò ab Hospite proditus, veneno sibi mortem conciverit, nil attinet referre. Sed eodem anno, veneno pariter absumptus, exitum splendore vitæ indignum (Livii sunt verba) *Philopæmen* habuit. *Philopæmen*, Græcorum ultimus, cuius potissimum ductu Respublica Achæorum extulerat caput. Liberator ille Græciæ *Themistocles*, ab ingrata Civitate postmodum ejectus, & barbari Regis pedibus advolutus, calamitates nullum exitum habentes leto demum voluntario finivit. *Polykrates*, Samiorum tyrannus, faventiores habuit Fortunam quam ipse vellet. hujus autem si finem queritis, in crucem sublatus est. *Dionysius*, quem initio non Sicilia, non Italia ceperat, exitum fortius est longè dissimillimum: assiduis belli certaminibus à Carthaginiensibus victus, ac denique à suis imperfectus.

interfектus. (Sic Justinus : nam Cicero rem aliter narrat.) Huic *Filius* ejusdem nominis successit ; ut favor, sic potentior Patre. Notum est autem, quām bellē eum in senectute fortuna tractaverit. Notum est etiam, *Lysandrum*, qui virentibus annis potentissimum hostem subjugavit, postea sub contempto cecidisse. Viderat *Ageſilaus* juvenis Civitatem suam totius Græciae dominam : hanc senex de principatu dejectam, & səpiùs vietam, & tantūm non captam vidit. *Niciam*, Nicerati filium, inter Duces sui temporis felicissimum fuisse, & ab Adversorum incursu maximè immunem, pronuntiavit Thucydides. Hunc tamen aliquando, cautissimum licet, deprehendit Fortuna : cladéque affixit tam gravi, tam grandi, tam omnibus (ut sic dicam) numeris absolutā, ut vix in ullā Historiā inveniamus parem. Res tota ab Auctore jam dicto fusè narratur, in illā excellentissimā descriptione Syracusani Obsidii.

In Majore Africano (iterum ex Livio loquor) quantò memorabilior prima pars vitæ, quām postrema fuit ? Quin & *Mmor* tunc mori debuit, postquam Numantiam addidisset Carthagini. *C.Marium* quot infortuniis affecerit longa vita, neminem paulò Humaniores ignorare arbitror. Nam, ut Historicos transeam, non aliud nomen apud Poetas, quoties Fortunæ mutabilitatem proscindunt, frequentius occurrit. Certatimque celebrant istius viri casum, Juvenalis, Ovidius, Manilius, Lucanus. *Mithridates* sua regna senex perdidit, qui juvenis vicina subegerat. *Pompeio* juveni, propitia, si cuiquam alteri, Fortuna fuit : quæ tamen, eodem deflo-
refcente,

rescente, in omnem conversa est injuriam. Vel verbis Ciceronis utar, *Pompeius prorogatione vitæ, quot, quantas, quam incredibiles hausit calamitates?* De Marobodui florentis magnitudine, quāmque ipsi Augusto formidabilis fuerit, legatur Velleius. Hic tamen postea Regno pulsus, ad Tiberium (referente Tacito) profugit: *confenuitque multum imminutâ claritate ob nimiam vivendi cupidinem.* Ne Augusti quidem senectus nimium felix videbitur, domestica ejus Mala reputanti. At Galbam penè octogenarium, atque itidem Gordianum, in hoc Fors extulit ut ruinâ dejiceret graviore. Addamné Valerianum, insigni calamitate notabilem? Hac autem ei contigit, anno ætatis septuagesimo sexto. Cosroem Magnum, Persarum Regem, Agathias Cyro & Xerxi anteferre non dubitat: tanta illi per octo & quadraginta annos felicitas & potentia fuit. Cujus tamen finem calamitosum & inglorium in eodem Auctore legimus. Date obolum Belisario, clamat Gothorum & Vandalorum terror, omnibus demum honoribus & bonis, postrem oculis spoliatus, & vivere permisus tantum in contumeliam suam.

Animosus Britanniæ Rex, qui Legem Salicam rescindere ferro aggressus est, omnia (Caleto excepto) senex perdidit, quæ in juventute pepererat. Duo Fratres Araufiani (Poliorcetæ, Fulmina belli) videntur cum maximis ullius ævi Ducibus conferri posse. Sed uterque ex scenâ parùm honorifice exi-
vit. Alter, obsidionem dilectæ Urbis nequicquam solvere conatus; Alter, ab ignobilis Oppiduli mœniis ignominiosè repulsus. Nec eorum acerimo
Adver-

Adversario res melius cesserunt. *Lignum illum famosum* intelligo: qui postquam honorem in Belgicā quæsum in terrā Italā perdidisset, mōrōe contabuit ex postremi Conatū infelicitate contracto. Floruit in eādem Civitate *Dux alter* terrā marique (sed *Andri. Auria.*) mari potissimum) clarus: qui à barbaro Piratā in extremo senio fugatus, tam propudosā clade (*Thuanī verba sunt*) prioris vitæ decora corrupit. Clarissimum quoque in primis annis *Ferdinandi Gonfagae* nomen, haud parūm in ultimis obscuratum fuit: quod de eo pronunciat idem Thuanus. Habuit *Confalus* quo Fortunæ mutationem, ludosque crudelēs, meritò incusaret atque detestaretur, nisi omnes ipsius querelas Principis ingratitudo consumeret. Quis unquam Arima infelicius tractavit quam senex *Momorantius?* ille, ad supremum Militiæ gradum per facinora juventutis evectus. Graviter indoluisse dicitur *Briſſacus*, Subalpinis bellis *Mem. de Villar.* notissimus, quod post tantas res gestas receptui mature canere nescisset, & priusquam deficeret, desinere. Esse enim Bellatoribus terminum quandam, metamque, ac veluti punctum verticale; quod ubi pervenerint, omnia deinceps in deterius ruunt. *Celerrimum Nauarchum*, qui primus nostrorum circumnavigavit Orbem, Fortunæ filiis quidni adnumerem? quam tamen senex sensit Novercam. Certè ejus ultima Expeditio, quantò majore quam aliás apparatu suscepta est, tanto absoluta est minori effectu.

Hisce Militaribus viris fas sit paucos Literatos adjicere. Magnus noster *Verulamius*, in solatium propriæ calamitatis, exempla conquisivit doctorum vi-

rorum qui similia perpepsi fuerant. Tres autem potissimum selegit; Demosthenem, Ciceronem, Senecam. Qui quondam florentes dignitate & potentia, amplissimisque Magistratibus perfuncti; funestissimo demum exitu oppressi jacuere, inter maxima Fortunae crimina ponendi. De Hortensio levius fortasse est quod dicturus sum, quam ut hic dici debeat. Sed tuncque habebitis, quod de eo scribit Cælius ad Ciceronem. *Intactus, inquit, à sibilo pervenerat Hortensius ad senectutem: sed tum ita bene, ut in totam vitam cuivis satis esset.* Ad seria jam Mala redamus. Heic autem præterire non licet Nobilissimum Brabéum; illum sæculi sui Hipparchum, decusque & opprobrium Daniæ suæ. Qui primam quidem ætatem honorificentissime transegit. at verò in senectute, coactus est (proh nefas & pudor!) cum omni Supellectile Astronomicâ migrare; & patriâ relictâ, ad externi Principis clientelam configere.

Sed finis sit tandem: ne potius Exempla collegerisse, quam elegisse videar. Illud autem insuper observetis volo; Veteranis Ducibus (de his enim potissimum sermo est) tunc maximè fortunæ mutationem metuendam esse, quoties fessam ipsorum felicitatem cum recenti aliquâ componunt. Suis enim cladibus, frequenter Novitiis istis Trophæa erigunt. Quique in adolescentiâ grandævos superaverant, senes à juvenibus vincuntur. Sic tres Barchini (quanti Duces?) & Hanno, cum Asdrubale Gisgonis & Rege Numidâ, intra breve spatium Scipioni cesserunt: sic Crassus Surenae, sic Varus Arminio, sic Philippus Flaminio, sic Licinius Constantino, sic Lepidus atque Antonius Augusto. Et inter recentiores, Burgundus Lotharingo,

tharingo, & Thermus Egmontio, & Colinius Andino, & Parmensis jam senior Nassovio, & Tillius Gustavo. Sinanes Sigismundum fugiens, mcerebat simul & indignabatur, gloriam tot rebus maximis & ingentibus partam, nunc ab adolescentulo ereptam esse. Carolus Quintus, Imperatorum post cognominem Magnum maximus, qui Europam atque Africam monumentis ingentium factorum florentibus annis compleverat, quid contra ipsum adolescentia posset, suo damno in senectute expertus est. Eum enim juvenis Henricus Galliâ repulit, Mauritius item juvenis Germaniâ expulit: summâ utrobique ignominia. Regnis itaque & Imperio se abdicavit, non aliâ magis ratione motus, quam tedium rerum suarum & fortunæ suæ. Adeò in vitâ clarissimorum virorum cedunt sæpenumerò postrema primis; paucisque Mortalium tam perfecta felicitas contigit, ut non fastidio tandem ac satietate caperetur. Solet enim nimis Fortuna fatigari; solet suis ipsa muneribus invidere; & postquam nimium indulxit, in fine deficere. Igitur qui magnorum Ducum gloriæ favent, hoc inter cætera habeant in votis, ut honoris & victoriarum pleni, fatorum ludibrio opportunâ morte subducantur. Ne quod per summas difficultates, & longo tempore, & variâ fortassis aleâ, sed tamen lucrati fuerint, uno jaetu perdant. neu nimis vivaces, suæque felicitati superstites, accedant ad numerum eorum, quos cum Juventute Fortuna deseruit.

POST BONA & Mala Adolescentiæ hæc tenus qualitercunque enumerata & explicata, fuerit fortasse pretium laboris unum quiddam ambiguum
G 2 adj-

adficere; quodque pro temporis & locorum sorte, inter illa vel ista numerandum videtur. Videlicet, quod plerique juvenes sunt ἀνηλίκοι; & cuivis alii constitutioni Civitatis Monarchiam facile præoptant. Hoc autem ambiguum jure diximus. Nam quum sit neque commodum neque fas, eam Regiminis formam aversari, cui nascendi conditione subjecti sumus; malum est haud dubiè ab iis Rempublicam posthaberi Regno, qui in republicâ vivunt. Contrà, in parte felicitatis ponendum est, quoties affectus cum officio consentit. Ideoque bonum est, ut sub Regibus nati Regnum & Reges ament.

Quamvis igitur, generatim & absolute loquendo, ista in Μοναρχίᾳ propensio inter res adiaphoras reponi posse videatur (constat enim ex antè dictis, Habitum ei contrarium non esse semper & ubique vitiosum;) inter Nos tamen in Virtutem præstantissimam transit. qui Terram incolimus hoc solum Regimen, idque felicissimè, expertam: & à tot seculis AL-
GÜSTISSIMÆ FAMILIÆ hæreditas sumus. Videlicet debitur autem, ut spero, nec incongruum nec coactum, quòd hoc quoque in laudem Adolescentiæ traho: & quos optimos esse Amicos fatentur omnes, optimos esse Subditos nunc ostendo. Jaçtent igitur senes, quantum ipsis placuerit, se artes Imperii calle-re; dum interim nobis relinquant Obsequiū gloriam.

Sed objici tamen potest, tractationem quam hic instituo, Monarchiæ parùm honorificam videri. Scilicet ostendere conatus sum, quantoperè & quibus de causis eam homines vani & imperiti mirentur. Cùm enim dico, Monarchiam juvenibus cordi esse, & vice versa grandævis Rempublicam; idem est ac si dixerim,

dixerim, hanc quidem prudentibus, illam autem stultis placere. Ut ad hoc respondeam, fateor equidem libenter (sed nec quisquam sanus negaverit) senes juvenibus prudentiores esse. Sed non tamen inde sequitur, quicquid illi probant aut expetunt, esse continuò probandum & expetendum. sic enim ipsa via Senectutis venerari tenebimus. Prudentes isti senes Utile plerumque Honesto præferunt. sed num idèo præferri oportet? Idem prudentissimi viri (vel eorum saltem permulti) Fidem, & Amicitiam, atque ipsam Religionem, inania putant nomina. In quo tamen eos esse imitandos quis dicat? Manifestum est enim hoc non à ratione & judicio, sed à scelere proficiisci. Plura in hunc sensum addere non liber: ne in Ætatem quam vereri debemus, nimis insolenter bacchari videar. Sed ex iis quæ dicta sunt appar: ret, non esse tantam auctoritatem Senectutis, ut existimanda sit falli nescia; sed juvenes in rebus non paucis melius judicare. Non quod senes quid re: cùm sit ignorant, sed quia pravis affectibus inter: dum sunt obnoxii: per quos efficitur, ut ea ipsa quæ vident, non videre videantur. Hoc autem usu: verit in præsenti negotio. Nam cùm excellentissi: mam Regiminis formam aversantes, democraticas fortes malunt; dicendum est audacter, eos hoc non facere ex prudentiæ præceptis, aut rectæ rationis di: ctamine; sed propter malevolentiam & invidiam: propter avaritiam & pusillanimitatem: propter stu: dium immoderatum propriæ utilitatis: propter con: scientiam inhabilitatis & ineptitudinis lux: propter inanem metum & suspiciones insanias: & denique (ut rem verbo absolvam) propter vitia quæ in istam ætatem,

ætatem, aliæ venerandam, cadunt. Quod ex sequentibus latius patebit, hic autem indicasse sufficiat.

Sed interea neminem existimare velim, hæc me de senibus universaliter efferre. Illud enim, ut adversus eam Ætatem contumeliosum, sic etiam esset in se falsissimum. Nam quis ignorat senes esse quamplurimos, qui Regii Regiminis excellentiam atque præstantiam, obseruant, agnoscunt, defendunt: confusione verò democraticam meritò contemnunt & detestantur. Quo sensu igitur democratici sunt dicendi? eo nimur quo avari, crudeles, timidi, aut siquæ sint aliæ labes quæ Senectutem comitantur, quod non de omnibus accipiendum est, ut quilibet novit, sed tantùm $\delta\eta\pi\tau\pi\lambda\mu$. reperiuntur enim haud pauci in istâ ætate, contrariarum virtutum fulgore conspicui. Eodem modo, senes quidem dicimus $\pi\lambda\mu\alpha\chi\mu$ expetere, & Regna naturaliter aversari. Sed hoc tamen intelligi volumus, de eorum tantùm fæce ac vulgo. de iis nempe qui ætatis vitiis succumbunt: quique perversos quosdam Affectus, qui senectutem corrumpere & depravare solent, ratione non domerint. Nec objiciat aliquis, senes qui ita sentiunt, quamvis fortasse non optimos, certè prudentissimos agnosci. Nam ne hoc quidem concedimus. Est enim certo certius, eorum prudentissimos contrà sentire. Egrediè dictum est, Parum Philosophiæ homines inclinare ad Atheismum; at altiorem scientiam eos ad Religionem circumagere. Et pari proflus ratione, homunciones semidocti & semiprudentes, cum sine multâ difficultate perspexerint Regnorum incommoda, protinus imaginantur istorum malorum remedia in $\pi\lambda\mu\alpha\chi\mu$ contineri: eamque consequenter Regno præ-

præferunt. Qui verò istâ eminentissimâ Virtute (Politiken dico) pleniùs sunt & perfectiùs instructi, qui in libris pariter ac rebus versati conjunxerunt Experi-entiam Doctrinæ; cùm omnia accuratè perpende-rint, liquidò concludunt Monarchicum Statum longè optimum & fœlicissimum esse. Non quòd incom-modis omnino careat (sciunt enim inter res humanas nil tale reperiri :) sed quòd alia formæ, dum ista tollunt aut tollere videntur, plura interim, graviora, certiora, magisque diuturna inducant. Monarchiam igitur ex æquo probant generosissimi inter juvenes, sapientissimi inter senes: fed juvenes quidem impetu, & affectu; senes autem ratione, judicio, consilio, & certâ scientiâ. Sed Apologiarum satis superque: jam tandem in rem ipsam ruamus.

Diximus Adolescentes Regii Imperii amatores esse. Nobiscum sentit Vir non vulgaris judicii, in illâ parte *Bartafius.*
Hebdomadum, ubi Populum Israeliticum de formâ Regiminis deliberantem inducit. Nam vetulum qui-dem facit pro Republicâ perorare: at pro Statu Mo-narchico, juvenem florentem, genere clarum, formâ conspicuum, excelsos spiritus gerentem. Sed missis Auctoritatibus & Poeticis Personis, rem veris Exemplis confirmo. hæc autem non aliunde reperam-quam ex Historiâ Romanâ. Pulsis Tarquiniis, læ-tabantur Quirites nova suâ Libertate, vel ut verius dicam, libertatis imagine. (probè enim intelligimus, libertatem nisi in Anarchiâ nullam esse.) utcunque felices sibi videbantur, à dominantum injuriis libe-rati; atque etiam valdè sapientes, quòd ejusmodi injuriarum pericula in futurum effugerant. Inventi sunt tamen qui longè aliter sentirent: quiique obse-quium.

quium ac fidem tam cupidè non exuerent. qui dole-
rent tam nullum in finem tantum turbarum excita-
tum: qui Remedia putarent graviora, quām Mala
fuerant: qui satius ducerent malos Principes ferre,
atque interim bonos sperare, quām sub falsâ specie
libertatis durissimam servitutem subire. qui denique
novam Reipublicæ formam pertæsi & exosi, prior-
rem reducere conarentur. Consulatur *Livius* initio
libri secundi. is docebit, cujus fuerint ætatis, qui de
recipiendis in Urbem Regibus consilia struxerunt.
Profectò erant Adolescentes: atque adeò inter cæte-
ros, alterius Nepotes, alterius Consulis Filii.

[Horum immanni supplicio (quæ enim major im-
manitas, quām Filios manu carnificis necari, jubente
pàriter & spectante patre ?) præclarum sui specimen
dedit sanguinaria ista Respublica. quæ cruento posteà
per Orbem fuso, tantum Terrarum inundavit, tot
Fluvios decoloravit, tot Maria infecit. Sed & aliunde
novimus, nullam in terris Belluam sæviorem esse,
quām illam multorum capitum. nec quæ suspicione
irasque, aut promptiùs concipiatur, aut prolequatur
crudeliùs. Quid autem ab illorum furiis non timeas,
qui omnia sibi licere arbitrantur libertatis causā. Li-
bertatis dico? imò verò dominationis. in hanc enim
inhiant, dum illam crepant. Etenim pro certo habeo,
Neminem esse inter istos libertatis patronos, qui non
libentissimè regnaret si posset. Verùm cùm illud af-
sequi despèrent, quod sibi solis retinere nequeunt;
contenti sunt cum aliis partiri. Atque hoc est quod
libertatem vocant. cùm nempe audacissimi quique &
improbissimi, supremam Potestatem prædæ & di-
viti habent. Populo interim, per certamina Po-
tentium,

tentium, per avaritiam Magistratum, per ipsam multitudinem Dominorum, miseris modis vexato & oppresso. Sed longius me tulit justa detestatio; nunc ad institutum redeo: nempe ad enumerationem aliorum exemplorum.]

Decemviratus, si nomen spectes, Ὀλυμπία fuit; si rem ipsam, regnum merum. Solus enim *Appius* dominabatur, ceteri numerus fuerunt. Ille autem *Appius* quomodo stipatus incessit? Nimirum agmine Adolescentum: qui ut ait *Livius* suprà laudatus, *suam licentiam* (adverteat livorem democratici hominis & quem merito Augustus Pompeianum vocitabat) *suam licentiam malebant, quam omnium libertatem*. Nec Homines nec pecudes ignorare arbitror, *Catilinam* de Republicâ evertendâ, & invadendâ Tyrannide conjurasse. At verò præcipui ejus fautores atque participes, fuerunt barbatuli Juvenes, ut eos *Cicero* derisorie appellat, quod etiam *Sallustius* indicat non uno in loco. Idem *Cicero*, sub initium belli Civilis ad Atticum scribens, dum varia hominum genera recenset, qui *Julianas* partes contra Senatum & Rem-publicam fovebant: *Omnem fere juventutem* fatetur illæ facere. Adeò vix ullam occasionem prætermissee visa est Romana Pubes, vix ullum Ducem recusasse, quo libertatis excuteret jugum. Idque, si verum admittimus, non sine ratione. Multa sunt enim quæ, ut Plurimum senibus, ita regimen Unius juvenibus conciliant.

Primo Regnorum pompa & splendor præstringit faciles adolescentum oculos. Neque hoc contemnat aliquis tanquam rem nullius momenti. Nam ut primi in prælijs (quod recte notavit *Tacitus*) oculi

Cynæas.

vincuntur; sic in rebus quæ admirationem & amorem pariunt, non minus manifestum est oculos primos capi. unde recto itinere isti Affectus ad animam tendunt. Senes interim his talibus parùm moventur. Nam eorum animi, ex longo rerum usu, quandam veluti callum duxere. Et illud, *Nil admirari*, haud exiguum sanè est prudentiæ senilis specimen. Magnificentiam autem non contemnunt tantùm, verum etiam oderunt. quia nempe exerceri non potest sine aliquâ profusione pecuniae, cuius sunt ipsi nimium tenaces. Cæterùm quòd Regna splendore & externo apparatu Rebus publicis præfulgere supponimus, supponimus rem verissimam. Ista enim, ut plurimum, magis sunt ad frugalitatem, quam ad magnificentiam compositæ. Quòd si interdum contrà fuerit, nil tamen habent tam magnificentum tamque augustum, quod coronati capitis decus ullo pacto æquiperare possit. Erat ex Gente adulandi prudentissimâ, qui Senatum Romanum totidem confessum Regum sibi videri dixit. Suspicio enim, hoc eum non *Pyrrho* renuntiâsse, sed ipsis Romanis dixisse, (si omnino dixit;) blandiendi potius rationem, quam veritatem secutum. Destruit nimirùm Imperii speciem multitudo imperantium: debilitaturque, & consumitur, ac veluti evanescit Reipublicæ Majestas, dum in tot capita dispergitur. Exadversum Regia potesta majore gloriâ & luce circumdari videtur, contractis in unum radiis. Scio hæc omnia reipsâ nihil esse: nec quemquam ea mirari, aut ad talia caligare posse, sine aliquâ levitatis vanitatisque notâ. Sed enim cùm istæ in juvenes potissimum cadant, videor mihi recte collegisse, regna

regna propterèa juvenibus placere. Siquis autem hoc dictum putet in contumeliam præstantissimi Regiminis, næ ille vehementer errat. Nam potius in laudem ejus (certè in utilitatem) cedit, quod sicut plurima in se continet, propter quæ à prudentissimis præferri debeat, & reipsâ præferatur; sic aliquid habet insuper, quo capiat minus prudentes: hoc est, majorem partem generis humani. quorum rationem maximam in publicâ administratione habendam esse, nemo unquam sapiens negavit.

Altera res, quæ Regnum adolescentibus desiderabile, Rempublicam invisam reddit, videtur hæc esse: Quod videlicet leges atrocius plerumque & indeprecabilius sub Multis, quam sub Uno sçayiunt. Solet esse in Regno gratiæ locus, solet beneficio: strictoq; jure laborantibus Clementia Principis succurrit. At Respublica surdum quiddam est, cæcumque, & sine affectibus: nullius personam respiciens, nullius ætati parcens; & cujus, nisi causam probaveris, frustra misericordiam implores. Talia Tarquiniorum reductores querentes videmus, in loco *Livii* jam dicto. Ista autem inexorabilis legum severitas ad senes minus pertinet, qui sedulam actionum suarum custodiā agunt: & quamvis fortasse non innocentius, saltem cautius vivunt. Capiunt hinc etiam insuper aliquam, malignam fortasse, sed aliquam capiunt voluptatem, dum alios ob delicta vident assidue plecti, in quæ ipsi non cadunt.

His addi potest, quod Unius dominatio alacrior multò & erectior videtur esse, & lætiorem quendam Genium habere, plusque itidem humanitatis & candoris. Unde non mirum est si juvenibus sit ac-

H 2 ceptissima,

vincuntur; sic in rebus quæ admirationem & amo-
 rem pariunt, non minus manifestum est oculos pri-
 mos capi. unde recto itinere isti Affectus ad ani-
 mam tendunt. Senes interim his talibus parùm mo-
 ventur. Nam eorum animi, ex longo rerum usu,
 quendam veluti callum duxere. Et illud, *Nil ad-
 mirari*, haud exiguum sanè est prudentiæ senilis spe-
 cimen. Magnificentiam autem non contemnunt
 tantùm, verum etiam oderunt. quia nempe exerceri
 non potest sine aliquâ profusione pecuniaæ, cuius sunt
 ipsi nimirum tenaces. Cæterum quòd Regna splen-
 dore & externo apparatu Rebus publicis præfulgere
 supponimus, supponimus rem verissimam. Istæ
 enim, ut plurimum, magis sunt ad frugalitatem,
 quam ad magnificentiam compositæ. Quòd si in-
 terdum contrà fuerit, nil tamen habent tam magni-
 ficum tamque augustum, quod coronati capitis de-
 cus ullo pacto æquiparare possit. Erat ex Gente
 adulandi prudentissimâ, qui Senatum Romanum
 totidem confessum Regum sibi videri dixit. Suspicor
 enim, hoc eum non *Pyrrho* renuntiâsse, sed ipsis
 Romanis dixisse, (si omnino dixit;) blandiendi po-
 tiùs rationem, quam veritatem secutum. Destruit
 nimirum Imperii speciem multitudo imperantium:
 debilitaturque, & consumitur, ac veluti evanescit
 Reipublicæ Majestas, dum in tot capita dispergitur.
 Exadversum Regia potesta majore gloriâ & luce
 circumdari videtur, contractis in unum radiis. Scio
 hæc omnia reipsâ nihil esse: nec quemquam ea mi-
 rari, aut ad talia caligare posse, sine aliquâ levitatis
 vanitatisque notâ. Sed enim cùm istæ in juvenes
 potissimum cadant, videor mihi recte collegisse,
 regna

regna propterèà juvenibus placere. Siquis autem hoc dictum putet in contumeliam præstantissimi Regiminis, næ ille vehementer errat. Nam potius in laudem ejus (certè in utilitatem) cedit, quod sicut plurima in se continet, propter quæ à prudentissimis præferri debeat, & reipsâ præferatur; sic aliquid habet insuper, quo capiat minus prudentes: hoc est, majorem partem generis humani. quorum rationem maximam in publicâ administratione habendam esse, nemo unquam sapiens negavit.

Altera res, quæ Regnum adolescentibus desiderabile, Rempublicam invisam reddit, videtur hæc esse: Quod videlicet leges atrociùs plerumque & indeprecabiliùs sub Multis, quam sub Uno sæpiunt. Solet esse in Regno gratiæ locus, solet beneficio: strictoq; jure laborantibus Clementia Principis succurrit. At Respublica surdum quiddam est, cæcumque, & sine affectibus: nullius personam respiciens, nullius ætati parcens; & cujus, nisi causam probaveris, frustra misericordiam implores. Talia Tarquiniorum reductores querentes videmus, in loco *Livii* jam dicto. Ista autem inexorabilis legum severitas ad senes minus pertinet. qui sedulam actionum suarum custodiā agunt: & quamvis fortasse non innocentius, saltem cautiùs vivunt. Capiunt hinc etiam insuper aliquam, malignam fortasse, sed aliquam capiunt voluptatem, dum alios ob delicta vident assidue plecti, in quæ ipsi non cadunt.

His addi potest, quod Unius dominatio alacrior multò & erectior videtur esse, & lætiorem quendam Genium habere, plusque itidem humanitatis & candoris. Unde non mirum est si juvenibus sit ac-

H 2 ceptissima,

DE FUVEN TUTE.

ceptissima, quandoquidem cum generosâ ipsorum indole tam aptè consentit. At verò Demagogi ad gravitatem & tristitiam se componunt: omnia scrupulosè, & meticulosè, & sollicitè perpendunt: pleni sunt suspicionum, & secretis machinationibus gransantur: suamque Libertatem, quam vocant, Zelotypâ quadam rabie custodiunt. Quin Formulas nescio quas & Consuetudines religiosè observant, (hanc enim in Republicâ regnum quoddam est); quas facilè adolescentes stultissimas putant. Postremò de unoquoque negotio longissimas instituunt consultationes, quæ ut senibus fortasse gratæ sint, juvenes planè enecant.

Sed paulò altius penetremus. Regnum benè administratum multò præstantius est Republicâ benè item administratâ. Hoc ipse Aristoteles fatetur, adversus Monarchiam (sicut Græculi ferè omnes) satis aliàs iniquius. Sanè enim quid pulchrius excogitari potest, aut inter res humanas magis divinum, quam Princeps Virtutibus præfulgens, potentiam salutariter exercens, curâ pro universis excubans? Qui hominum immensam multitudinem suo Unius nutu flebit ac regit; ut Gubernator Navem, ut Pater familiam, ut Anima corpoream molem, vel denique (ne in his minutis hæream) ut Deus mundum. Quem hostes metuunt, quem amant & venerantur sui. Qui præmiis Virtutes excitat, vitia poenis coeret, inopes liberalitate sublevat. Qui factiones (fatale atque insanabile πολυπάχεια malum) vel penitus tollit, vel saltē sic temperat & gubernat, ut ne cum publico damno periculove graffentur. Qui solo Exemplo plus proficit, quam optimæ pos-

sunt leges. Ut jure *Plato*, perfecti Regiminis Ideam exhibens, hanc formam præ cunctis elegerit. Sed & cuilibet patent ingentia ejus beneficia atque commoda, si modò (ut suprà dictum est) bene administretur. Quocircà à juvenibus, qui homines esse bonos facile præsumunt, quique in omni negotio quod optimum est sperant & spectant, Regnum prefertur tanquam ex bonis maximum. At senes verò, qui homines præsumunt esse malos, rerumque incommoda solent nimis anxie reputare, Rempublicam anteponunt tanquam ex malis minimum. Si quidem constat, graviores longè calamitates Monarchiam corruptam, quam corruptam Rempublicam comitari. Excelsiores animæ (inquit Vir ^{Cartesius.} acutissimus) ut majorum virtutum ita & vitiorum capaces sunt. Quod idem de speciebus Regiminis dici poterit. quarum excellentissima potest in tantum depravari, ut deterrima evadat. juxta tritum illud, Corruptio optimi pessima. Quæcunque enim in Rempublicam cadunt injustitiæ atque violentiæ item factionum & turbarum mala, si cum Neronis alicujus aut *Caligulae* dominatione comparantur, pro nihilo ducenda videbuntur. Et quamvis raro accident extremæ Tyrannidis exempla, ipsa tamen rei possibilitas senes terret. quorum sensum à Cicerone expressum habemus, in *Philippicâ octavâ*; *In servitute*, inquit, etiam si non sit molestus Dominus, tamen est miserrimum, posse si velit. Et sane, ut dicam quod sentio, à vetulorum suspicionibus & nimio metu, videntur Respublicæ penè omnes originem traxisse. Diversa est interim adolescentum ratio, qui solliciti esse non solent, quantum Rex habeat

habeat potestatein, quia bonam in eo voluntatem supponunt. Res igitur huc redit. Cum Monarchia sit optimus status Civitatis, Tyrannis autem, pessimus: senes, dum Tyrannidem timent, ipsam s̄æpe Monarchiam aversantur; at juvenes, in statum optimum intenti, periculum subire pessimi non resulant.

Restat ratio multò validissima, quæque ad Regna adolescentibus commendanda sufficere vel sola pos-
sit. Quid enim ultrà quærimus, si constiterit, Faci-
lem ad summos honores aditum in statu Monarchico
juvenibus patere, in statu Polyarchico non item?
Et quidem certè, quod ad Republicas attinet, nihil
est manifestius, quam earum administrationem pe-
nes solos fermè grandævos esse. In Atheniensium Ci-
vitate, juveni per Solonis Leges Magistratu interdi-
ctum est, quantumvis sapientiâ præstaret: vel ut
Græcè elōquar, Εἰ ἐξεῖσα δοργίν γράμμις εὔχεται. *Lycurgus*
quoque in suâ Republicâ (propriè Rempublicam
appello: nihil enim Regium habuit præter umbram
& nomen) sed videtur *Lycurgus* nihil majore opere
intendisse, quam ut omnem auctoritatem atque
dignitatem grandævis daret. Et verò Sparta, si
ulquam terrarum, immani quadam observantiâ se-
nes à minoribus colebantur. Sed neque Romana
Respublica à cæteris degeneravit. Principiò, Senatus
(ut etiam nomen indicat) è senibus omnino consta-
bat: *Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros*, sicut
ait Ingeniosus Poeta. Adhoc Leges quædam Annales
promulgatae sunt; quibus sanctum fuit, *Ne quis*
Magistratum (præsertim ex dignioribus) capesseret,
nisi annis probè instructus. *Hinc ætas Quæstoria,*
Ædilitia,

Ædilitia, Tribunitia, Prætoria, Consularis. Quinetiam cautum est, ne quis triumpharet ante nescio quam legitimam ætatem. Dii vos vestri Deæque perdant, vetuli invidi, impuri, maligni, Acheruntici, depontani. Adeò nihil vos pudet? nec quamvis velletis, erubescere potestis? Ergò avaritiam, in re pecuniariâ vobis solennem, etiam in honoribus exercetis? Quasi verò aut Magistratus geri, aut Triumphus agi nequeat, sine canitie & rugarum squalore. quasi alia esset Magistratus & Imperii mensura, quām prudenter & fortiter facere posse; aut Triumphi, quām fortiter & feliciter fecisse. Sed ignoscite, Patres Conscripti, in vestra prudentissima Consulta liberiùs invento. Ut verum fatear, nihil fecistis, nisi quod communis utilitas persuasit, & necessitas coegit. Aliquando & ipsæ Virtutes in ordinem redigendæ, ne in publicam perniciem vertant. Satius erat præcocem Virtutem suo præmio quadantenus private, quām ætatem nunquam satis coercitam, honoribus præmaturis ultrò extollere.

Hæc non à me temerè aut gratis dici, eventus comprobavit. Quamdiu enim, exclusis juvenibus, omnis potestas atque auctoritas apud senes permanit, Respublica tam diu integra stetit. Sed postquam ad Syllam, & Pompeium, Julium quoque ac deinde Octavium Cæsares, delati sunt honores atque imperia nondum adimpletâ legitimâ ætate; continuo non mos, non jus, non ratio, non pudor valuit: largitionibus & ambitu omnia corrupta sunt: nec ullus denique seditionum atque bellorum aut modus aut finis fuit. Adeò ut Populus, tot malis fessus, coactus sit tandem ad Unius dominationem confugere,

fugere, & pro pace libertatem pacisci. Hæc autem haud ita accipi velim, quasi Reipublicæ tam famosæ interitum ab hoc solo fonte dimanasse putem. non ignoro, ac istius productionem effectus concursum esse factum plurium causarum. Sed festinatos adolescentum honores aliquid, imò plurimum, habuisse momenti, & veritate rei & aliorum insuper opinione fretus, videor mihi tuto pronunciare posse.

Quapropter Veneti, Romanam Rempublicam (puram illam & primævam) ut alias, ita in hac re imitantes, eundem tenorem in honoribus conferendis, sed constantius servant. Apud eos namque, non saltu, sed gradatim ascenditur; nec cuiquam majores dignitates adipisci licet, donec in minoribus juventutem consumserit. nullo interim loco pecuniae, aut gratiae, aut generi, sed neque meritis relicto. Usque adeò nihil esse arbitrantur, quod defectum annorum compensare valeat. Jam vero supremum Magistratum quod attinet, tantum abest ut juvenibus pateat, ut bellè sit observatum à Legato nostrate, Candidatum quendam (ipso ibidem commorante) cùm senectâ esset nimis aliquantò viridi ac vegetâ, affectam & decrepitam sedulò finxisse: quo melius suffragantium benevolentiam aucupari posset. Vide-licet tussi, & tardo incessu, atque omni simulatione senectutis, ambitur HÆC VIRGO.

Et sane, ut verum loquamur, nequaquam per tot sœcula hoc pulchro esset gavisa nomine, nisi ab adolescentum temerariâ libidine sibi diligenter cavisset. Hi sunt qui movere quieta (Crispi verba agnoscitis) magnam mercedem putant: qui Majorum instituta contemnunt: spretisque quæ vetera & secura, res novas

Wottonus.

novas & tumultus & ancipitia malunt. Cæterum ista novandi insania eò magis horrenda est in Statu libero, (imaginariam libertatem semper intelligi volo) quò magis in hoc statu periculosa est omnis mutatio. Nam regnum quidem, ut plus ex naturâ habet, ita eâ firmitate, quæ naturam sequitur, gaudet. Respublica autem magis artificiosa est, & delicatiore cohæret compagine: & velut Machina quædam opera ex diversis partibus constat, quarum nullam unam subtraxeris aut concusseris, sine totius ruinâ structuræ. Ut verò levitas adolescentum damnosius ferè grassatur sub Multorum regimine, quām sub Regio dominatu: idem de eorum ambitione, aliquando nimia & Civitati exitiosâ, statuendum est. ut quæ potissimum inter æquales furit; multoque difficultius in Republicâ coerceri potest, quām ab Unius præumbrante magnitudine.

Sed nihil opus est ut rationes afferamus (poterant autem adhuc plures afferri) cur juvenes à Magistratu arceantur. hoc enim in πλυναρχίᾳ fieret, etiam si nulla ratio esset. Nam senes, qui illic plurimum possunt, ubi ad honorum fastigia pedententim (ut sit plerumque) & lente pervenerint, idem etiam propteræ ab aliis exigunt: & nimis properas alterius dignitates suam quandam interpretantur contumeliam. ideoq; ægre patiuntur dilationes eas à quicquam transiliri, quas ipsi toleraverunt. At verò exadversum in Monarchico statu, istarum morarum religiosum ordinem facile prævertit favor Principis, aut festinatio virtutis. Principes enim, supra omnem invidiam atque æmulationem positi, beneficia suis nequaquam tam parçè, neque tam tardè, neque (ut sic

dixerim) tam malignè distribuunt. Nec annos numerant, sed merita ponderant: aut etiam, quòd frequentius accidit, sequuntur impetum voluntatis suæ.

Duo sunt hominum genera in Regno pollentium: videlicet vel per quos Princeps, tanquam curarum atque oneris participes, negotia publica procurat; vel quos, tanquam vitæ consortes, præcipuâ gratiâ atque amiciâ complectitur. Inter prioris ordinis viros, confiteor grandævos primum locum etiam sub Regibus merito tenere. Sunt enim reverâ ad negotia expedienda magis plerumque idonei: propter experientiam & usum rerum. Observandum est tamen, nequaquam tanto, ubi omnia Unus potest, senes juvenibus præstare, quantò in dominatione Multorum præstant. Idque ob hanc rationem. In Multorum Regimine Rempublicam intuentur tanquam suam: ideoque res ejus tanquam suas administrant. Quapropter in communia commoda totis viribus incumbunt; atque omnem industriam, diligentiamque, & cum studio curam adhibent, ad Rempublicam amplificandam & ornandam. In Regno, ut parem habent ad benè agendum facultatem, ita voluntatem longè disparem. neque enim sibi operantur, sed Domino. Quippe inter Senatum liberi populi & Senatum Regium tantum interest, quantum inter imperantem & servientem. Illic enim cæteris imperant, (vel si mavultis, cæteros opprimunt:) hic autem Uni serviunt. Quod etiam de reliquis Officiariis (date veniam verbo) & Magistratibus dicendum est. Senes itaque animadvertisentes non suam rem agi (sunt autem in rem suam plus nimio intenti;) negotia publica tanquam aliena, & proinde segnius tractant.

Etant. Juvenes verò, quos ista φιλονία remissius tangit, magis absolutam propterea præstare obedientiam possunt; & dum alterius utilitatibus inserviunt, suarum oblivisci. Quò fit ut Principes haud rarò inveniant, minùs sibi conducere peritam quantumvis, at parùm sinceram, prudentiam grandævorum; quàm simplicem & alacrem & fidelem adolescentium industriam.

Sed omissis hisce negotiosis hominibus, ad eos veniamus, qui, ignoto Rebuspublicis nomine, Gratiosi appellantur. Hic autem, si usquam, juniores facile vincunt: & magis arctâ dulcique amicitâ Dominorum animis inhærent. Qui sive sint juvenes, paribus gaudent; sive ætatis exactæ, ultimos solent affectus in adolescentes effundere. *Ut ameris, ama*; inquit Po-*Martialis.*
eta argutus: & aliis, *Ut ameris, amabilis esto*. Utramq; autem amoris conditionem adolescentes meliùs adimplent. Quantum ad primam, nulli veriore cultu personam Principis adorant. Senes quidem fortasse cum Crátero Regem amant, at juvenes cum Hephaestione Alexandrum. Et quidem adolescentes amant toto animo; sine ullâ exceptione aut reservatione. grandævi autem nimis caute, & nimis sapienter affectus suos dispensant; & præceptum Biantis (sive illud sit Periandri, seu Cleobuli Lindii, seu denique Chilonis) Mnðiv ἀρά, nullibi religiosius quàm in amore observant. Nequicquam igitur multum in hoc genere expectant, cùm ipsi parum præstent. Quantum ad secundam conditionem, si nihil aliud, forma certè adolescentum, eos amabiliores & acceptiores efficit. Neque enim Tyrannum inveniri posse tam immanem arbitror tamque ferum naturâ; quem non ali-

quantum moveret & inclinaret Purpureum lumen Juventutis, *blandæque potentia Formæ*. Certè plurimorum Regum animos sæpissimè hoc hamo capi, res est manifestior quām ut probatione indigeat.

Nec tantum specie corporis minùs idonei sunt senes ad captandum favorem Aulicum, sed etiam quoad animi dotes. iis nempe moribus destituti, qui familiares Principibus commendant. Sunt enim plerumque tristes, & asperi, & morosi, & austeri; voluptatibus infensi; importuni quoque reprehensores; quique observantiam & obsequium exigere melius quām præstare nōrunt. Et cùm sit res periculosisima sapientiorem Principe videri velle, hunc senes errorem ægriūs evitant: ut quibus à Naturâ datum est, istam & habere nec dissimulare virtutem. Porrò Regibus grati sunt, qui præsentia mirantur: at illi vetera extollunt; & Decessoris consilia atque gesta tanquam exprobrantes referunt. Quin ipsa etiam Merita, quibus solis nituntur, & quorum faciliorem iis occasionem præbent diuturnitas vitæ & gubernatoriae virtutes, eos sæpenumerò graviores quām gratiores reddunt. Hic enim Regalis ingenii mos est, ut eos qui ingentia beneficia contulerunt ægris oculis aspiciant: multóque malint donare munera, quām debita solvere. Et illi demùm gratiā solent maximè duraturā florere, quibus liberalitatem Principis experiri contigit, sine ullo præcedentium respectu Meritorum.

Concedimus tamen favorem Domini sui senem quandoque retinere. vel propter ipsius insignem prudentiam, & felicem Genium, & amabiles mores viuisque ætatis intactos: vel propter Principis bonitatem

tem & in amore constantiam. At verò hæc omnia, & siqua sibi alia munimenta paraverit, nihil valebunt, si (quod est longævitatis in Aulâ penè certum exitium) Principi superstes fuerit. Eo enim è vivis sublato, ilicet actum est de alterius dignitate. Siquidem sperare nec potest nec debet, se apud Successorem parem gratiam habiturum. Tum quia propemodùm necesse est, intervenire offensas inter Gratiōsum & Hæredem, (utpote regnanti Principi plerumque suspectum, eoque Familiaribus ejus infensum); tum etiam quia fieri vix potest, quin proprios Amicos Rex novus habeat, longo obsequio & familiaritate notos; quos suæ felicitatis aliquando participes fore, jam diu designaverit, aut etiam promiserit. Verisimile certè non est ut amicitiâ delectetur, cuius veluti florem jam aliis præcerpsit. etiam consilia Decessorum novi plerumque Principes aspernantur; nedum ut eosdem amores habere sustineant. Ut cunque magnificentius ducunt, suos Amicos evehere, quām continuare alienos. Ideoque miraculi loco ponendus est Vir ille magnus (omnium reverà quos Britannia tulit Aulicorum Coryphæus) quem favore tam ingenti tamque invidioso sub duobus Regibus florentem, Patres nostri viderunt. Alium haud facile nominabis, cui in tantâ Gratia Dominum mutare datum est, sine gravi ruinâ, vel saltem diminutione notabili. His atque aliis de causis grandævi Aulas Principum minus sibi proprias invenire solent. Ut videatur verissimum esse, quod scriptum est ab homine Ordinis non nimium veracis; *Potentiam in Aulâ raro consenescere.*

Strada.

HÆC

HÆC de Adolescentiâ (doctissimi Auditores) atque obiter etiam de Senectute, hoc tempore habui dicenda. pro modo nempe & mensurâ ingenii mei, cuius tenuitatem & sentio & agnosco. Cum autem haec tenus ad paucissima capita (id quod prædixeram futurum) orationem revocaverim ; non committam ut ea quæ prætermisi, intacta penitus videar reliquisse. Quapropter facturus sum operæ pretium, si varia juvēnum senumque discrimina celeri stylo percurrens, quædam etiam jam dicta recolligens, utriusque Ætatis comparationem non longam exhibeam. Quod dum facio, diligenter artendite.

VELLEM INGENIO juvēnum dicere, & judicio senum : vellem juvēnum candore vivere, & senum consilio. Rectè Cicero, *Apex senectutis est auctoritas* : cui tamen juvēnum favorem & gratiam non verebor opponere. Quæcunque morum discrimina populos Boreales ab Australibus distinguunt, eadem ferè possunt adultis & grandævis applicari. Utrique, si sapiunt, egestatem evitent, sed non eodem modo ; industria decet florentes annos, parsimonia senectutem. Nescio uter sit magis ridiculus, senexne lasciviâ prætextatâ exultans, an juvenis senili gravitate nutans. Alter scit melius nova acquirere, alter tueri parta : sed in altero confidentia temeritatem, in altero providentia timorem parit. Inveniuntur tamen inter senes, qui naturalem timiditatem egregiâ virtute superant. iis verò, utcunque intrepidis, non placet gratuita fortitudo : nec pugnam capessunt, nisi quando & quantum expedit. at juvenes ipsis periculis lætantur. Juvenes in *Pathesi*, senes in *Ethesi* excellunt. quod provenit ab illorum quidem ingenio vigenti ac valido,

valido, ab horum autem experientiâ & prudentiâ : sine quibus, exprimere mores hominum nequicquam coneris. *Terentius* tamen, cui palmam omnes in oratione moratâ concedunt, juvenis scripsit.

Multi sunt qui senes videntur & vocantur, quos tamen ne ad juventutem quidem pervenisse, jure dixeris : si modò verum sit illud Ciceronis, *Nescire quid antequam natus sis acciderit, id est semper esse puerum.* Tu Sol qui omnia, nil magis miserum vides, quâm juvenem sine spe, sine re senem. *Neque enim (quod ipse apud Tullium Cato fatetur) in summâ inopiae levis esse senectus potest, ne sapienti quidem.* Qui valetudinem hæredi, pecuniam seni, uxorem juveni committunt, ex æquo insaniunt. Juvenem demeruisse mallem, senem magis offendisse nollem. Odia senum, & juvenum contumelias, hostibus nostris contingat experiri. iisdem eveniat stolida juventus, & delirans senectus. at quicquid in hac ætate fructuose, quicquid in illâ floridum, amicis deprecor & vicinis meis.

Nihil est molestius aut odiosius, quâm senex in coetu juvenum. Qui anno vicefimo non est speciosus, nunquam erit ; qui sexagesimo sapiens non est, nunquam fuit. Nam prudentiâ senes facile præcellunt : & tamen prudenciores videntur quâm sunt, juvenes sunt quâm videntur. Oratio juvenem, Historia senem poscit. Ut senes fortasse commodius disponant, juvenes certè præclarius inveniunt. Videntur neutiquam errasse qui dixit, Desiderium juventutis in sene quandam esse pueritiam senectutis. Juvenem turbida quedam & veluti confusa (si Plinio credendum) non indecent : senibus diversa conveniunt.

niunt. Adversos rerum exitus senes metuunt, juvenes sperant secundos. Adolescentia pluribus morbis videtur obnoxia: Senex quid lætaris? nam inter morbos, & quidem insanabiles, senectus ipsa numeratur. Senes sunt magis loquaces, & juvenes sunt magis dicaces. Tuta consilia senes plerumque præferunt: juvenes speciosa malunt. Si rectè ætatem floridam seramque æstimes, in hoc demùm differunt; juvenis vult diu vivere, senex diu vixit.

In omni certamine, præcipua juvenibus cura est ut vincant: senibus, ne vincantur. In senibus utile, in juvenibus jucundum, ut per omnes vitæ actiones regnat, sic præsertim amicitiae vincula stringit aut laxat. Hoc etiam in amicorum cultu discriminem habent, quòd juvenes amant, priusquam judicent; senes non amant, cùm judicaverint. Temperantiæ leges illi sæpiùs, sed isti foediùs violant: vel si Declamatorem audimus, Juvenis luxuriosus peccat, senex luxuriosus insanit. Nil majus sæculo nostro imputaverint Fata, quàm ut tantis nos fruamur bonis, quantis abundâste Majorum tempora senes hodiéque prædicant & mirantur: rursus plures victorias, aut ampliores divitias, aut beatiora conjugia, quàm quæ juvenes per otium præsumunt & ordinant, sane impudenter peterem.

Si molestias vitæ recognoscas, juvenis diu vixit: si velocitatem consideres, senex parùm. Juvenes probabili ratione: senes per exempla suadent. Juvenes quidem figuris, senes autem proverbiis, libentius utuntur. Juvenes æmulatio accedit, senex invidiæ pronior. Hei quòd non possumus, ubi senium invasit, quàm ad pueritiam, tam ad juventutem redire!

redire! In judiciis, ab æquitatis normâ utriusque deflectunt; juvenes amicorum plerumque gratiâ, senes ob aliquod emolummentum suum. Tē μημεγνύειν, sive facultatem retentivam, adolescentiæ propriam esse dixi; nec est cur sententiam mutem: sed interim τὸ ἀπαρνεῖνται, sive facultatem revocativam, non ausim senibus negare. est enim magna pars prudenter. Quodnam ex Metallis humano dominetur generi rogas? respondent senes, aurum est; juvenes, ferrum est. Senes in dicendo idiotismos affectant, vocesque è medio petitas; unde necesse est ut in sordes sæpiùs incident. Harum vel umbram adolescentes refugiunt. quin ex adverso sensus hyperbolicos amant, & verba illustria, & splendidas sententias; & quod sequitur, interdum calamistratas & nimis cultas. Senes pecunias suas diligentius, juvenes alienas fidelius administrant. Juvenem itaque Thesaurarium volo; quin & Juvenem Advocatum, & (si senes audiat) juvenem Regem: senem Medicum, & senem Judicem, & Senatum senum. Concedendum est tamen, Senatum non esse oportere sine aliquâ juvenerum misturâ.

Memoriâ valent lanugine primâ vernantes, memoriâ vivunt extrema tangentes. Illi novatores, hi veteratores audiunt. Illi de incertis audacter pronunciant, hi etiam de certis dubitant. Illi pleraque aspernantur quæ in pueritiâ placuerant: hi, quod in juventute perperam didicerunt, in canis mordicūs obtinent. Petrarcha dixit rem veram & bellam: *Juvenis, inquit, ante oculos etatem habens, longissimam opinatur; hanc ipsam senior à tergo respiciens, videt esse brevissimam.* Vis tu senex in juventute fieri? &

prudentiam conciliare levibus genis ? & in viridi corpore maturitatem mentis consequi ? Hoc, si alias, legendo perficies : & evolvendo monumenta rerum gestarum. sic enim experientia supplebis alienam, quod ex tuâ deest. Illi vero, utcunque annos furerint, nondum videntur pueritiam egressi, qui nihil dixerunt aut fecerunt quo se tam diu vixisse testentur ; nec afferre quicquam ad senectutis fidem, praeter canitatem & rugas possunt.

Ætas senecta nimium est ad querelas proclivis : juventus interim in risum effunditur. Ut juvenes de futuris libenter cogitant, sic senes præterita revolvunt. Seni in dicendo frequenter imponunt pro subtilibus jejuna, tristia pro severis ; juveni pro excelsis abrupta, pro lœtis luxuriosa, pro audacibus improba, pro plenis tumida. Nescio quo pacto longioris spei consilia senibus magis arrident : qui tamen propter brevitatem, quæ superest, vitæ, eorum eventum expectare nequeunt, aut fructum percipere. Nec minore ludibrio circa divitias versamur. quas juvenes dissipant, tanquam illico morituri ; tanquam nunc demum vivere inciperent, senes accumulant : & quod eleganter dictum est, eò sunt magis de viatico solliciti, quò minus restat viæ. Qui juventutem diu retinere velit, senex maturè fiat. Juveni parandum est, seni utendum. In Genere judiciali & demonstrativo junioribus eminere, vix in deliberativo concessum est. hoc enim prudentiam requirit : quæ senum propria est. illa autem priora vim & cultum.

Adolescentes tunc omnia incipiunt scire cum gesta sunt : at res cognoscere antequam gerantur, & ex com-

comparatione præteriorum futura prædicere, peculiare semper senibus & proprium fuit. Nemo est tam juvenis, qui non possit hodiè mori; nemo tam senex, qui se non putet posse annum vivere. *Habet senectus, honorata præsertim, tantam auctoritatem, ut ea pluris sit, quam omnes adolescentiæ voluptates: dictum est gravissimum Ciceronianum Catonis.* Ejusdem est & illud (quod qui non adverterint, delicta juvenilium annorum senes habent;) *libidinosa & intemperans adolescentia effætum corpus tradit senectuti.* Evidem nullam esse poenam dignam censeo, quæ capitali conferatur. sed supplicia morti proxima si quis voluerit accurate dispensare (discite Tyranni;) is, me auctore, juvenes in carcerem condat, senes in exilium agat. Grandævi senes in eo quod noverunt morantur: juvenes accipere avert quæ nondum sciunt. Habet hoc boni juvenilis dictio, quod tametsi pluribus fortasse gravioribusque laboret vitiis, quam quæ diversam ætatem comitantur; minore tamen negotio ad frugem perducitur, & commodius admittit medentis manum. quantò facilius est luxuriantia refecare, quam quæ deficiunt implere, quæ jacent erigere.

Juvenes plura moliuntur, eoque & fortunatores habentur: neque enim potest fieri, ut multa tentantibus Fortuna non aliquando adsit. sed propter hoc ipsum saepius eosdem Fortuna destituit; neque enim fieri potest, ut multa tentantibus ubique respondeat. Pueritiam juventus, juventam senectus, senium mors consequitur. Quasdam virtutes frustrà persequaris, nisi postquam despumaverit turbidum adolescentiæ: nec facile quædam vitia vitabis, ubi ad

fæces senectæ deveneris. Si vis senem decipere, fac ut timeat; si vis juvenem, fac ut cupiat. Docilem juventam ac probam amo, senectam placidam & prudentem colo. In victoriâ, aut siquid prosperi evenerit, juvenes efferuntur libero & effuso gaudio; senes se comprimunt arroganti *avaydnoiq.* Juvenes iracundi; senes non minùs: sed ejusdem Affectū causa non est eadem. illos enim fiducia virium feroceſ, hos ipsa infirmitas difficileſ reddit. Accedit, quòd senes contemni ſe purant, juvenes contemnunt alioſ. quorum utrumque ſubdit iracundiæ faces. Nam & acriùs ſtimulat quicquid videtur à contemptu proficiſci; nec unquam hoc *ma'ros* violentiùs furit, quàm cum aliquis iis quos contempſit irascitur.

Caveant adolescentes intemperantiam; ſenes languorem & desidiam. Nec tamen his neganda eſt laborum remiſſio. nil enim iis optabilius accidere aut prætantius poterit, quàm *Otium cum dignitate.* Juvenes in Aulâ florent, ſenes in Curiâ dominantur. Moriuntur ſenes, moriuntur juvenes: cum hoc tamē discriminē; quòd *vitam adolescentibus vis aufert, ſenibus maturitas.* Proprium eſt juvenum, magna appetere, nec minùs ſenum neceſſaria curare. Querilibet, quòd in juventute, dum ſumus ad dixitias fruendās idonei, earum plerumque inopiat conflictamur: quaꝝ ſæpe in canis intempeſtivè affluunt, cum iis jam uti non poſſumus. In hoc etiam Natura nobis illudere videtur, quòd in eâ demum ætate prudentiam ad consultandum habemus, cùm vires ad agendum deficiunt.

Juvenes adversarum rerum cogitationem procul à ſe removent, eoque ab iis atrocius deprehenduntur:

omnia

omnia enim mala, quantò repentina, tantò graviora ingruunt. at sēnes anxiā & mōestā providentiā miseras suas anticipant; bis interim infelices, dum ferunt & dum metuunt. Ex alterā parte, quis negabit juvenes in hac re sapienter facere? Nempe instantibus contenti curis (quæ nobis exercendis, etiam fatigandis, satis superque sufficere videntur) præmaturam futurorum molestiam vitant, nec volunt citius quām necesse est miseri esse. Sed neque sua senibus follitudo sine præmio est & fructu. ejus enim beneficio ad omnes fortunæ iectus præparatos animos habent: & calamitates, cùm tandem venerint, idcirco facilius tolerant, quia earum amaritudinem jam devoraverunt.

Longævi annis suis solent aliquid addere; juvenes suis detrahunt. vel quod tantundem est, vult senex semper senior vero, juvenis junior videri. Ante senectutem cura ut benè vivas; in senectute ut benè moriaris. Adolescentes nihil esse facilius putant, quām sapere. quod tamen ut aliis arduum, ita est ipsiis penè desperandum. Optimè enim Tullius ex Platone; *Beatum, cui etiam in senectute contigerit, ut sapientiam verasque opiniones affequi possit.* In laudatione senis, qui vir fuerit, & quid fecerit, dicendum est: at verò in adolescente, etiam spem & expectationem celebrare possumus. Multas habet Plutarchus satis frigidas sententias: illa autem acerrima est & plenissima dignitatis, quam ab Augusto dictam refert: qui Militibus tumultuantibus, *Audite me, inquit, juvenes senem, quem sēnes juvenem audiverunt.* Idem Plutarchus videtur Timoleontem exquisitissimè laudasse, dum prudentiam in eo etiam à primâ ætate fuisse dixit,

Audiretes vios
Augustos, & rite
Augustos rite.

dixit, etiam in ultimâ fortitudinem. Nec minus celebre est, quod de *Trajano Xiphilinus*: Erat, inquit, ita temperatus atque compositus, *as μή τον νεότητον δραστικός, μή τὸν γέροντα μελαγχολικός*.

Ad Mathematicas disciplinas juvenem esse vel maximè idoneum, quòd quisquam dubitet non est: iis enim percipiendis nihil aliud requiritur præter acritatem & vigorem ingenii. in cæterâ Philosophiâ, quia multum ex habitu aut experientiâ dependet, senectutis prærogativam agnosco. Quilquis adolescentiae bonis insolenter exultat, hanc tristem sententiâ meminerit, *Juvenem senio eripere sola mors potest*. Variæ sunt juvenum voluptates; una senectutis. quænam ista sit, nil opus est dicere. Nec enim quemquam nescire arbitror, solam esse accumulationem pecuniae, quæ senum animos oblectat. In juvene senile aliquid; in sene sit aliquid adolescentis. Adversus pericula quanto paratior senex, tanto juvenis promptior. Erramus juvenes, emendemur senes. *Ita incolumi Cæsare moriar*; ait juvenis quispiam in Epistolâ ad Ciceronem: (Cælius puto, aut Balbus, aut Antonius.) At Cicero ipse senex in divinâ Antonianâ (secundam intelligo); *Ita ego, cum moriar, Populum Romanum liberum relinquam*.

Senibus dicendi genus (quoties ad orationis discrimina recurro?) dicendi genus senibus convenit, mite, & grave, & remissum, & æquabile; & sobrium, & purum, & pressum; & sedatum, & limatum. juvenibus arrident erecta, & fortia, & generosa; florulenta quoq; & sublimia; etiam crebra, & corusca, & convexa; quin figurata, & phalerata, & picturata, & exaggerata, & concitata, & ardua,

&

& periclitantia: quæque si benè cesserint, longè optima; sin secus, pessima habebuntur.

Primam ætatem haud incongruè auream vocaveris; tam multis beata bonis ultimæ præfulget: ultima certe argentea est, sive capillos, sive loculos spectes. Juventus voluptatibus plenius fruitur; easdem senectus minùs desiderat: quod sanè est multo melius. Senes in defectu: in excessu juvenes peccant. Disce adolescens, & conde: doce, ac prome, senex. Juvenes grandævos stultos esse putant; juvenes stultos esse grandævi sciunt. Grandævi mortem, quamvis propinquai aut chari, modico tamen luctu prosequimur: nam cursum impletasse, & fabulam peregrisse, spatiumque à naturâ datum emensus videtur. at juvenum acerba funera uberioribus lachrymis deflemus, quia tanto diutiùs superesse poterant. Scilicet (ut præclarè Verulamius) nihil inter Fata mortalium tam fleibile est, tamque potens ad misericordiam commoverendam, quam virtutis flos immaturo exitu præcisus. Adolescentes Reges adulatoriis obnoxii: Rex tamen senex aduersus muliebres blanditias infirmior habetur. documento est sapientissimus Regum, nam alios taceo. Adebat juvenibus verecundia, adebat misericordia: in senibus & illa obduruit, & ista verò obcalluit. Cicero jam saepius citatus, de duobus amicis, juvēne & sene, verba faciens, differentem quo eos prosequebatur affectum quam beatè expressit? Verba Ciceronis hæc sunt: *Quorum alter apud me parentis Gravitatem, alter filii Suavitatem obtinebat.*

Nihil est frequentius quam juvenem supra vires audere & conari: at verò senex vix in ea quibus fidit ingre-

ingreditur. Senes secunda moderatiū ferunt; ju-
venes adversa fortius. Miramini, adolescentes, mo-
rum senilium à vestris discrepantiam? eosdem affe-
ctus isti habuerunt, quos nunc vos habetis; quos
nunc isti habent, vos habebitis. Non sum ex optato-
ribus impudentissimis; nec qui *Fortunam* immodicis
votis lacestam. hoc tantum ab eâ tenue & pusillum
peto; ut quicquid juvenes profundunt, & senes re-
condunt, in meas arcas confluat. Nullum ado-
lescentiae gravius impendet periculum, quam ab
amicis & sodalibus: qui lubricam istam & ceream
ætatem nimiò sèpiùs in vitia propellunt. horum
contrà amissio, certissima est senectutis calamitas:
quia seni necesse est, in tot annorum decursu, multa
amicorum funera videre. hoc autem illi tanto tristius
accidit, quanto dum veteres amittit, non facilè pa-
rat novos. Juvenes nimiâ festinatione, senes inutili
morâ, occasiones corrumptunt. Hi monere amant,
& illi oderunt monitores. Hi adolescentiam dam-
nant, quam tamen præteritam dolent; illi senectu-
tem irrident, quam tamen sperant venturam. Sed
indignum judico qui bona juventæ senserit, quis-
quis innoxias ejusdem vanitates nimis morosè ex-
agitat: nec minus indignum qui olim inter senes
numeretur, quisquis illorum venerandam canitiem
improbâ procacitate contemnit.

F I N I S.